MEDİAD
Medya ve Din Araştırmaları Dergisi | Journal of Media and Religion Studies

ARAŞTIRMA MAKALESİ | RESEARCH ARTICLE
Aralık 2022, 5(2), 341-366
Geliş: 07.10.2022 | Kabul: 19.12.2022 | Yayın: 30.12.2022
DOI: 10.47951/mediad.1184976

Rusça İslamofobi: "Na Krayu" Dizisinin İslamofobik Temsillerinin İncelenmesi[1]

Çilem Tuğba KOÇ*
Yuliya YAŞAR**

Öz

Tarihi kökenleri eskiye dayansa da İslamofobi, Batı'da göçmen sorunu, milliyetçi muhafazakâr partilerin iktidara gelmesi gibi birçok sebeple endişe verici bir şekilde artmıştır. Her ülkenin kendine özgü koşulları ve tarihsel bağlamı içinde yaşanan farklı İslamofobi durumları olduğu halde, sadece Batı'daki İslamofobi'den bahsedilmesi, Batı-dışı ülkelerde de benzer bir durum olup olmadığı sorusunu akla getirmektedir. Türkiye'de Rus medyası ve İslamofobi konulu herhangi bir çalışmaya rastlanmaması; modern Rusya Federasyonu'nda İslamofobi'nin kontrolsüz büyümesi ve İslam'ın ülkedeki yaşam tarzının giderek bir tehdit olarak algılanması, çalışmanın önemini arttırmaktadır. Bu çalışmada, Rusya'daki İslam ve Müslümanlara yönelik toplumsal klişelerin varlığı, Rus Federal devlet televizyonunda yayınlanan "Na krayu" ("Kıyısında") dizisi üzerinden ortaya konulmak istenmiştir. "Na krayu" dizisinin seçilme nedeni, yakın dönemde çekilen, akşam saatlerinde yani herkese ulaşabilecek bir saat diliminde yayınlanan popüler bir dizi olması nedeniyledir. Dizinin bölümlerin tamamına Youtube üzerinden ulaşılmış ve videolar nitel içerik veri analiz tekniğiyle incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: İslamofobi, Rus Medyası, Televizyon Dizileri ve İslamofobya, İslamofobik Temsiller

Russian Islamophobia: Investigation of Islamophobic Representations in TV Series 'Na Krayu'

Abstract

Islamophobia, whose roots date back to ancient times, has increased alarmingly for many reasons. Among them, there are immigration problems in the West and the rise to power of nationalist conservative parties. Although different kinds of Islamophobia have been experienced within every country's historical context, the sole mention of Western Islamophobia raises the question of whether there is a similar situation in non-Western countries. The absence of any studies on Russian media and Islamophobia in Turkey; the uncontrolled growth of Islamophobia in the modern Russian Federation, and the fact that Islam in Russia is increasingly perceived as a threat, signify the importance of this study. This work aims at revealing the existence of social Islamophobic stereotypes about Islam and Muslims in Russia through the "Na Krayu (On the edge)" series, which was broadcast on the Russian Federal state television. The "Na Krayu" series was chosen due to its popularity, and the fact that it is one the latest serials accessible to the majority of people as being transmitted in the evening time. All the episodes of the series were retrieved by means of YouTube and a qualitative content data analysis technique was applied to analyze the data.

Keywords: Islamophobia, Russian Media, TV Series and Islamophobia, Islamophobic Representations

ATIF: Koç, Ç. T. ve Yaşar, Y. (2022). Rusça İslamofobi: "Na Krayu" dizisinin İslamofobik temsillerinin incelenmesi. *Medya ve Din Araştırmaları Dergisi* (MEDİAD), 5(2), s. 341-366.

* Doç. Dr., Erciyes Üniversitesi, takdag@erciyes.edu.tr, orcid.org/0000-0002-3479-4035, Kayseri, Türkiye
** Yüksek Lisans Mezunu, Erciyes Üniversitesi, yuliyayashar@gmail.com, orcid.org/0000-0002-6395-0965, Kayseri, Türkiye

Giriş

İslamofobi, görece yeni bir kavram olmasına rağmen aynı zamanda Batıdaki İslam karşıtlığının bir uzantısı olarak tarihsel sürekliliği olan bir anlayışın ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Kalın, İslamofobi'yi, "İslam'a ve Müslümanlara karşı abartılmış bir korku ve nefret" olarak tanımlamıştır (Kalın, 2016, s. 444). Bu korku ve nefret Müslümanlara karşı yapılan her türlü ayrımcı davranışa temel oluşturmaktadır. Batı ve Doğu karşılaşması tarih boyunca 'ötekilik' kimliği üzerine inşa edilmiştir. Doğu'yu temsil eden İslam dini ve bu dine inan Müslümanlar, İslamiyet'in doğuşundan itibaren Batılı Hıristiyan toplumlar açısından ciddi bir tehdit olarak görülmüştür. Haçlı Seferleri ardından Avrupa'ya kadar uzanan Osmanlı-Türk kuşatması, Avrupa'da yüzyıllar boyunca sürecek olan bir İslam korkusunu ortaya çıkarmıştır. Doğu, Avrupalılar tarafından farklı olanın bilinemezliğiyle gizemli ve egzotik olarak oryantalist yaklaşımlar içinde tasvir edilirken, bu tasvirler İran Devrimi'nin ardından İslami bir terör endişesine dönüşmüştür. Batılı söylem üretiminde, İslam ve Müslümanlar, 'fundemantalizm (aşırıcılık, köktencilik)' yaftasıyla terör örgütleriyle bir tutulmaya başlamıştır. Batı karşısında Doğu'nun 'olumsuz öteki' temsiline dayanan söylem, dünyaya egemen olan güçlerin tekelindeki medya yardımıyla küreselleşmiştir.

Nitekim İslam dini aşırılığa kaçarsa terörü destekleyici yönde bir işleve sahip olduğu düşünülmüştür. Önemli Batılı düşünürlerden Bernard Lewis'in The Atlantic dergisine yazmış olduğu makale, bu anlayışın izlerini taşımaktadır. Lewis, makalesinde İslamiyet'in dünyadaki büyük dinlerden biri olarak, farklı birçok ırktan gelen insanların bir arada kardeşlik bağıyla yaşayabileceği hoşgörü dini olduğunu ancak, takipçileri tarafından yayılmak istendiğinde bir tür nefret ve şiddet biçimine dönüştüğü iddiasında bulunmuştur (Lewis, 1990, s. 48).

Özellikle Amerika'nın Orta Doğu politikasının can çekiştiğini dile getiren Lewis, Libya, İran, Lübnan gibi ülkelerin bu politikalar nedeniyle Amerika üzerinden Batı Medeniyeti'ne karşı bir ret ve nefret beslendiğini söylemiştir. Lewis'e göre (1990, s. 48), İslam ülkeleri tarafından Batı'nın prensipleri ve değerleri Tanrı düşmanı ve şeytanca görülmektedir. Lewis'in makalesinin yer aldığı sayfanın tam ortasında büyük harf ve puntolarla "Eğer Takipçileri İçin İslam Uğruna Savaşmak Tanrı'ya Ulaşmanın En Kutsal Yolu ise, Karşı Taraf Tanrı'ya Karşı Savaşanlar Olarak Görülmektedir" yazısı dikkat çekmektedir. Bu yazı bize Hungtington'ın meşhur 'Medeniyetler Çatışması' tezini hatırlatmaktadır. Bilindiği üzere, Huntington medeniyetler arasındaki çarpışmayı ve mücadeleyi zorunlu görmüştür. Huntington'a göre (2017, s. 25) , medeniyet kimliği kişinin kendisini kuvvetle tanımladığı en geniş kimliktir. Huntington gelecekte medeniyet kimliklerinin bütün kimliklerin önüne geçeceği ve dünyadaki mücadelenin belli başlı yedi ya da sekiz medeniyet arasında olacağını iddia etmiştir. Huntington'ın bahsettiği medeniyetler, Batı, Konfüçyus, Japon, İslam, Hint, Slav-Ortadoks, Latin Amerika ve Afrika medeniyetleridir. Yeni dünyada mücadelenin altında yatan temel nedenin 'ideolojik' ya da 'ekonomik' değil, 'kültürel' olacağını ifade eden Huntington, güçlü ulusların dünyada olan olayların aktörleri olacağını fakat uluslararası politikadaki asıl mücadele kaynağının farklı medeniyetlere mensup grup ve milletler arasında gerçekleşeceği ön görüsünde bulunmuştur.

Batı ve Doğu arasındaki mücadelenin tarihsel olarak eskiliğine dikkat çeken Huntington, asıl çarpışmanın İkinci Dünya Savaşı ertesinde Orta-Doğu coğrafyasında sömürge devletlerinin çekilmesiyle birlikte petrol zengini Araplar ile İsrail arasındaki yaşandığını vurgulamıştır. Huntington'a göre (2017, s. 33), bu mücadele, 1990'larda ABD'nin İran Körfezi'ne büyük bir ordu göndermesiyle zirveye ulaşmıştır. Bu tarihten sonra Avrupa'daki göçmenlere karşı ırkçılığın giderek arttığı tespitinde bulunan Huntington, Hindu Müslüman bir yazar olan M. J. Akbar'ın Batı medeniyetine karşı bir meydan okumanın Müslüman âleminden geleceği yönündeki tezine katılmaktadır.

Francis Fukuyama, "Tarihin Sonu Mu?" tezinde, Soğuk Savaş sonrasında, Batı liberalizmine alternatif olduğu söylenen sistemlerin dünyada çöktüğünü kanıt göstererek Batı düşüncesinin

zaferini ilan etmiştir. Fukuyama, Batı liberalizminin başarısını, dünyadaki 'tüketim kültürü'nün egemenliğiyle açıklamaya girişmiştir. Fukayama, Çin ve Moskova örneğinden hareket ederek yeni tüketim alışkanlıklarının ortaya çıktığını, kasaba ve kentlerde renkli televizyonun yaygınlaştığını, Batı'nın tüketim kültürünün engellenemez bir şekilde yaygınlaştığına işaret etmiştir. Fukuyama'ya göre (2005, ss. 22-23), Soğuk Savaş sonrasında ideolojik evrimin nihai aşaması olan Batılı liberal demokrasiye ulaşılarak tarihin sonuna ulaşıldığını iddia etmiştir. Evrimci Sosyoloji'nin izlerini taşıyan bu bakış açısı, insanlığın ulaşması gereken son aşamayı liberal Batılı devletlerin ulaştığı seviye olarak göstererek bir kez daha 'modernizm' söylemiyle, Batı'yı Doğu'ya üstün kılmayı hedeflemiştir.

Ancak, Fukuyama'nın tespit ettiği gibi düşmanla tam olarak başa çıkılamamıştır. 11 Eylül'den sonra artan bu İslam korkusu, İslam'ın 'cihad', 'siyasal İslamcılık', 'selefilik', 'vahhabilik', 'radikalizm', 'fundamentalizm' gibi kavramlarla birlikte anılmasını neden olmuştur. Edward Said (2017) sadece akademik çalışmalarda ya da yorumlarda değil, gazetecilerin de İslam'la ilgili sıklıkla 'köktendincilik' kavramına başvurduklarını ifade etmiştir. Oysa Said'e göre (2017, s. 18), 'köktendincilik' kavramı Hıristiyanlık, Yahudilik ve Hinduizm gibi diğer dinlerde de var olabilmektedir. İslam ve köktendincilik arasında kasıtlı olarak ortaya çıkarılan çağrışımlar, şiddet, ilkellik, tehditkâr gibi ifadeleri barındırmaktadır.

İslamofobi ile ilgili yapılan çalışmalarda kavramının, 1997 yılında ırkçılık karşıtı düşünce kuruluşu olan The Runnymede Trust komisyonu tarafından yayınlanan rapordan sonra yaygınlaştığı iddia edilmektedir. The Runnymede Trust komisyonu, İslamofobi'nin ne olduğunu, İngiltere'de yaşayan Müslümanları konu alan "Islamofobia: A Challenge For All Us" (İslamofobi: Hepimiz İçin Bir Meydan Okuma) isimli raporda açıklamaya çalışmıştır. Bu rapora göre, İslamofobi teriminden kastedilenin, İslam'a karşı asılsız düşmanlık olduğu söylenmiştir. Raporda, Müslümanlara karşı geliştirilen ön yargının son yıllarda ciddi şekilde arttığı bu nedenle durumu tanımlamak ve ona karşı mücadele etmek için İslamofobi sözcüğüne ihtiyaç duyulduğu belirtilmiştir (Runnymede Trust, 1997, s. 10).

Rapora göre, İslam dini, toplum nezdinde olumsuz çağrışımlara sahiptir. Bunlar arasında İslam'ın Batı karşısında barbar, irrasyonel, ilkel ve cinsiyetçi, saldırgan, tehditkâr, terör destekçisi, medeniyet karşıtı olarak algılanması gibi ön yargıya dayalı fikirler büyük yer tutmuştur. Ayrıca İslam'ın farklı fikirlere ve kültürlere açık değişimi destekleyen değil statik bir yapıda olduğu vurgulanmıştır. İslam ülkelerinin müttefik olarak değil düşman olarak görüldüğü, Müslümanlara karşı ırkçılıkla mücadele etmek yerine bunun halk tarafından teşvik edildiği, Müslümanların Batı eleştirisinin ciddiye alınmadığı ve Müslüman karşıtlığına dayalı söylem üretiminin problemli değil olağan kabul edildiği vurgulanmıştır (Runnymede Trust, 1997, s. 6) The Runnymede hazırladığı bu rapordan sonra, 2016 yılında bir rapor daha hazırlayarak, İslamofobi'nin son yirmi yılda hızlandığını duyurmuştur. Önceki rapordan farklı olarak İslamofobi'nin 'Müslüman Karşıtı Irkçılık' olduğu söylenerek uzun bir tanımına yer verilmiştir. İslamofobi, Müslümanları politika, ekonomi, sosyal, kültürel ve kamusal alanlarda insan hakları ve temel haklar noktasında tanımayan onların haklarını yok sayan her türlü ayrımcılık, dışlama, sınırlandırma ve tercih etmeme gibi uygulamaları olan bir kavram olarak yeniden tanımlanmıştır (Allen, 2016).

Görüldüğü üzere, İslamofobi kavramıyla ilişkilendirilen bir diğer kavram da 'ırkçılık' kavramıdır. İslam'ın sadece bir din değil, totaliteryen bir ideoloji olduğu, Avrupa'daki Müslüman topluluğa karşı sağın temel argümanlarından birisi olmuştur. Hollandalı Parti Vrijheid lideri Geert Wilders, 2007 yılında Kur'an'ın yasaklanması çağrısında bulunduğunda, Kur'an'ı Hitler'in Kavgam kitabı gibi modern Batı demokrasisinin simgesi olan her şeyi yıkmak isteyen, ölüm ve yıkıma teşvik eden hasta ve faşist bir ideolojinin kaynağı olarak göstermiştir. Yine Avusturya eski FPÖ lideri Heinz Christian Strache, İslam'ı totaliteryen bir yasal ve sosyal sistem olarak görmüş, yirmi birinci yüzyıl faşizmi olarak nitelendirmekten geri durmamıştır (Uzunçayır, 2014, s. 320). Avrupa'da yaşayan Müslümanlar, bugün evdeki yabancılar olarak adlandırılarak radikal anti-İslamizm

söylemiyle üretilen kimlik inşasında bir nefret objesi haline getirilmişlerdir (Uzunçayır, 2014, s. 142).

Kirman (2010, s. 23), modern İslamofobi'nin, 1989 yılında, Berlin Duvarı'nın yıkılması, komünizmin ve Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra Amerika başta olmak üzere, Batı dünyasının Rusya yerine diğer bir düşman "öteki" arayışı sonucunda İslam'ın tehdit olarak görülmesiyle ortaya çıktığını söylemiştir. Bu tarihten sonra ise, hem medyada hem de akademik çevrelerde, bu tehdide bir sorun niteliği kazandırarak İslamofobi kavramı ortaya atılmıştır. İslamofobinin yükseldiği dönem, 11 Eylül 2001 tarihinden sonradır. Avrupa'da görülen şiddet ve terör olayları, globalleşme ile beraber toplumlar arasındaki ilişkinin diplomatik ilişkiler ötesine geçmesi, çalışma ve eğitim için Avrupa ve Amerika'ya giden Müslümanların göç dalgası gibi sebepler, Müslümanlara karşı ön yargı ve korku biçimini almıştır. Büyüyen fobi, medya ve siyaset desteği ile Batı toplumunun bilinçaltına yerleştirilmeye, tüm dünyada bir çeşit korku iktidarı oturtturulmaya ve kavramın kullanım alanı genişletilmeye çalışılmıştır. Tüm bu bilinçli çabaların sonucunda İslamofobi toplumsal bir gerçeklik olarak dünya gündemi haline dönüşmüştür (Said, 2017, s. 23).

İslamofobi, İslam'a ve Müslümanlara yönelik olumsuz bir duruştur; esas olarak birbirinden bağımsız veya birlikte olabilen önyargı, tehdit ve ırkçılığı ifade etmektedir. Önyargı "ötekileştirme" olarak nitelendirilebilmektedir. İslamofobi, tarihsel kökenleri olan, toplumlara etki eden ve düşünceleri ile davranışlarını belirleyen önemli bir fenomen olarak, dünyada geniş bir araştırma alanı bulmuştur. İslamofobi konusunu inceleyen araştırmalarda birbirini tamamlayan ancak, farklı temellere dayanan farklı sınıflandırılma ve kategorizasyonların yapıldığı görülmüştür. İlk Runnymede Trust raporunda İslamofobi, önyargı, dışlanma, ayrımcılık ve şiddet olguları çerçevesinde tanımlanmıştır. Akabinde, bu şemayı destekleyen akademik bir çalışma alanı ortaya çıkmıştır.

İslomofobi alanı incelendiğinde yapılan akademik çalışmalarda, çoğunlukla Avrupa ve Amerika merkezli bir İslamofobi olgusuna bakıldığı görülmüştür. Ancak, Müslüman olmayan diğer ülkelerde, İslam dini temelli bir önyargı olup olmadığı halen dahi merak konusudur. Bu çalışma, Türkiye'deki çalışmalar arasında Rusya özelinde, İslamofobi fenomeni ilk defa ele alacağı için özgün bir değer barındırmaktadır. Bununla birlikte, Rusça literatüre başvurulduğunda bu alanda birçok çalışmaya rastlanmıştır. Ivanov ve Vertinsky (2019), Ragozina (2018), Malahov ile Letnyakov (2018), Malahov (2017) gibi araştırmacılar, Batı gündeminden etkilenen İslamofobik söylemin Rus medyasında var olduğunu, İslam'ın "kötü/radikal" ve "iyi/geleneksel" olarak ikiye ayrıldığını, medyada İslam dininin radikal terör örgütleriyle özdeşleştirildiğini iddia etmektedirler.

Son dönemde, Rus Medyasında Irak savaşı (1991), Çeçen savaşı (1994-1996), Tacikistan'daki iç savaş (1992-1997), Afganistan savaşları, 11 Eylül terör saldırısı gibi gelişmelere gösterilen tepkinin bir sonucu olarak İslamofobik unsurlar içeren ve Müslümanları düşman olarak konumlandıran Rus filmler ve diziler sayıca birden bire artmıştır. Bu nedenle, çalışmada, sayıları hızla artan ve olumsuz Müslüman temsilleri ile dolu olan Rus medyasındaki diziler üzerinden çalışılmak istenmiştir. İnceleme için, İslamofobik unsurlar içermesi gerekçesiyle, 8 bölümlü "Na krayu" ("Kıyısında") dizisi seçilmiştir. Kıyısında, dizisinin yakın dönemde çekilmesi, Rusya'da popüler Rusya federal televizyon kanalında yayınlanması, dizinin Youtube'da görüntülenme ve İslamofobik içerikli yorum sayısının yüksek olması dizinin seçiminde belirleyici olmuştur. Dizinin bölümlerinin tamamına Youtube üzerinden ulaşılmıştır. Çalışmanın başlıca amacı, Rus Medyası'nın Rusya'ya özgü İslam ve Müslümanlara yönelik inanç temelli önyargı ve klişeleri diziler aracılığıyla nasıl ürettiğinin ortaya konulmasıdır.

Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki araştırma soruları ortaya atılmıştır:

- "Kıyısında" dizisinin içeriğine bakıldığında, İslamofobi hangi konularla gündeme getirilmektedir?
- "Kıyısında" dizisi örneğinde İslam inancı nasıl görülmektedir?
- "Kıyısında" dizisinin içeriğine bakıldığında, İslamiyet ve Müslüman temsilleri nelerdir?
- "Kıyısında" dizisinin örneğinde belli İslam unsurlarını kullanan terörist örgütüne gönderme var mıdır? Var ise, İslami unsurlar terör örgütü ile nasıl ilişkilendirilmiştir?
- "Kıyısında" dizisinde ötekilik unsuru mevcut mu? Mevcut ise nasıl aktarılmıştır?
- Öteki olarak kimler gösterilmiştir?
- İslamofobik söylemler içinde ya da metinlerin tamamında zenofobik unsurlar mevcut mudur? Mevcut ise hangi ifadeler ile aktırılmıştır?

1. Din ve Medeniyet Temelli bir Ayrımcılık Biçimi Olarak İslamofobi

İslamofobi'nin kökenlerini İslamiyet'in doğuşu olan 14 asır öncesine götürmek mümkündür. 8. yüzyıla ait İslam karşıtı ilk polemik örneği olarak Şamlı St. John of Damascus tarafından, Hz. Peygamber'e "sahte peygamber" ifadesinin kullanılması ve İslam'ı sapkın bir din olarak betimlenmesi gösterilmektedir (Iqbal, 2019, s. 9). İslam'ın 7. yüzyılda ortaya çıkışı, Hristiyanlığın hâkim olduğu ve anti-Semitizm ikliminin yaşandığı bir dünyada problem olarak görülmekteydi (Iqbal, 2019, s. 9). Anderson ve Said'e göre (1977, s. 93), Batı toplumları birdenbire İslam gibi yepyeni bir yaşam biçimi ile karşılaştığı için, toplumun tepkisi de muhafazakâr ve savunmacı olmuştur. İslam, Hristiyanlığın yeni ve sahte bir versiyonu olarak algılanmıştır. Hz. Muhammed'in 632'de ölümünden sonra, İslam'ın askeri başarıları ve kültürel yayılışı önemli ölçüde artmıştır. Önce İran, Suriye ve Mısır, ardından Türkiye, Kuzey Afrika İslam ordularının önünde eğilmiş, 8. ve 9. yüzyıllarda ise İspanya, Sicilya ve Fransa'nın bazı bölgeleri fethedilmiştir. Böylece 13.-14. yüzyılda, İslam'ın egemenliği Hindistan, Endonezya ve Çin'e kadar yayılmıştır (Anderson ve Said, 1977, s. 94). 15. 16. yüzyıllarda ise Avrupalıların İslam'ı siyasi tehdit olarak algılamaları, Osmanlıların 1453 yılında İstanbul'u, 1518 yılında Belgrad'ı, 1526 yılında Macaristan'ı fethetmelerine bağlı olarak güçlenerek devam etmiştir. (Kalın, 2019, s. 93). 16. yüzyılın ortalarına kadar Hristiyan Batı dünyası taassup içindeyken, İslam toprakları büyük fikir ve ilim merkezlerini içinde barındırdığı için, Batı dünyası için İslamiyet, öncelikle teolojik, siyasi, arkasından kültürel boyutuyla birlikte bir tehdit olarak algılanmıştır (Kalın, 2019, s. 51). 17. yüzyılın sonuna kadar sürekli bir korku oluşturan "Osmanlı tehdidi" tüm Avrupa'da hissedilmiştir. Bu tehdit ve bununla birlikte İslam tehlikesi, Batı uygarlığında gündelik hayatlarının ayrılmaz bir parçası olmuştur (Anderson ve Said, 1977, s. 94).

İslam'a karşı eserler yazılmaya devam etmiş ve Müslümanların, Hristiyanlığın en büyük düşmanları oldukları belirtilmiştir. Örneğin, dini oyun yazarı ve aynı zamanda piskopos John Bale tarafından "Book of Revelations (Vahiy Kitabı'na)" yazılan tefsirde Hz. Muhammed Peygamberi Mecüc, Dante Alighieri'nin İlahi Komedya'sında ise Hz. Muhammed Müslümanlarla birlikte cehennemlik olarak gösterilmiştir (Iqbal, 2019, s. 19). John Wycliff tarafından kaleme alınan De Christo et Suo Adversario Anti Christo ve De Veritate Sacrae Scriptuare eserlerde İslam'ın, Hristiyanlığın Mesih karşıtı geçici bir hastalık türünün olduğu vurgulanmıştır (Günay, 2010, s. 86). Alman din reformcu Martin Luther'in, Türklerin İlahının Şeytan ve Hz. Muhammed'in de sözde Şeytan'ın lanetlenmiş oğlu olduğu yönünde düşünceleri olmuştur (Günay, 2010, s. 91).

Kalın'ın (2019) "İslam ve Batı" kitabında Hıristiyan Batı dünyasının, İslam'ı bir rakip din olarak algılamış olduğu bu fikirlerin birçoğunu ise, Müslümanlar ve İslam hakkında Ortaçağ'a ait, doğru bilgiler içermeyen kaynaklara dayandığı ifade edilmiştir. Benzer bir biçimde, Said (1989, s. 101), Batı'nın, daha çok kâşifler, gezginler, tüccarlar, Müslüman ülkelerde görev yapanlar yoluyla onların anılarına ve yazdıklarına dayanarak objektif olmayan bir bakış açısı ile İslam'ı yorumladığını söylemektedir. İslam'ın şiddet yoluyla yayıldığı inancı, o dönemde Avrupa'da genel bir kabul

olmakta, İslam'ı sapık bir inanç, Hz. Muhammed'i sahte, büyücü, zalim ve birden fazla kadın ile evli bir peygamber olarak gören Avrupalıların İslam'ı şiddet ve cinsellik ile bağdaştırmaktaydılar (Kalın, 2019, ss. 44-45). Örneğin, 19. yüzyılın başlarına kadar Avrupa'da dizin olarak kullanılan 1697 tarihli Barthélémyd'Herbelot'un "Bibliothèque orientale" (Doğu ansiklopedisi) ile oryantalist bilim tarafından önemli olarak sayılan, 1708 yılında ilk cildi yayımlanmış Simon Ockley'nin "History of the Saracens (Sarazenlerin Tarihi)" adlı eserlerde İslam apaçık sapkınlık olarak tasvir edilmekteydi (Anderson ve Said, 1977, s. 104).

Anderson ve Said'e göre (1977, s. 189), İslam toplumları üzerine akademik bilgi üretimi, hatta modern Oryantalizmin ilk ve tam teşekküllü deneyimi, Napolyon Bonaparte'ın Mısır ve Suriye işgali (1798-1801) zamanında başlamıştır. Doğu'nun topraklarını Avrupa yatırımlarına açma ve Fransa'nın sömürgesi altında bir yönetim oluşturma arzusunda olan Napolyon Bonaparte'ın Mısır ve Suriye işgali ile başlatılabilecek İslam toplumları üzerine akademik bilgi üretimine destek verilmiştir. Said (1989, s. 9), bilim insanın kendi yaşadığı kültür, inanç, topluluk gibi etmenlerin bilimsel çalışmalarına ister istemez yansıttığını iddia etmektedir. Diğer taraftan, yazılı metinler, anlatılmak istenen nesneyi görsel olarak okuyucuya resmedemediği için sadece kelimelerden ibaret kalmaktadır. Okuyucu sadece kendi hayal dünyasında okuduklarını resimleyebilmektedir. Mısır'ın Tasvirinde olduğu gibi bu durum gerçekle hayal olanın karışmasına neden olmaktaydı. Napolyon'un seferi üzerine ortaya çıkan "Description de l'Egypte (Mısır Tasviri)" ile birlikte Oryantalizm'in temelleri atılmıştır. Mısır ile birlikte diğer İslam toprakları da, Batı'nın Doğu hakkında bilgisinin test edildiği canlı bir laboratuvar olarak görülmeye başlanmıştır (Anderson ve Said, 1977, s. 72).

Ardından temelleri 19. yüzyılda atılan ve 20. yüzyılda daha da güçlenen Oryantalizm adıyla, geniş bir yazılı kaynağa dayalı ancak büyük oranda tek taraflı, yaşama olanağı düşük, egzotik ve gelişmeyen bir İslam medeniyetini anlatan bir İslam araştırmaları literatürü oluşturmuştur (Kalın, 2019, s. 118). Batı için Asya "yabancılık ve uzaklık" iken, İslâmiyet ise Avrupa Hristiyanlığı açısından düşman gücü anlamına gelmekteydi (Said, 1989, s. 143). Doğu'yu kolay yönetmek ve yönlendirmek için onu önce yakından tanımak, sonra da işgal ederek ele geçirmek gerekmiştir. Bu kapsamda bilim adamları, askerler ve hâkimler, Doğu tarihini, dillerini, halk ve kültürlerini geçmişten gelen klişelere göre yeniden canlandırıp güncel tutarak klasik Doğu'yu yeniden üretmişlerdir (Anderson ve Said, 1977, s. 143).

2. Rusya'da İslam Algısı: "Geleneksel/İyi İslam" Versus "Radikal/Kötü İslam"

Rusya Federasyonu'nun iç ve dış politikası için büyük önem taşıyan İslam'ın Rusya topraklarında bin yıllık bir geçmişi bulunmaktadır. Rusya başlangıçta Müslüman nüfusun büyük bir kısmına sahip olan Slav-Türk birliğine dayalı bir devlet olarak gelişmiştir. Rusya, uzun yıllar boyunca, Müslüman topluluklar çevresindeki Müslüman olmayan toplumlarla bir arada yaşayarak yakın ilişkiler geliştirip kaynaşmıştır (Suslova, 2012, s. 40). Ortak jeopolitik alan, sosyal ve aile hayatı, kültür ve entelektüel değerlerde entegrasyon süreçlerini teşvik etmiştir. Böylece Rusya'daki Müslümanlar ve Rus halkı, maddi, kültürel ve dini yaşamda birçok ortak noktaya sahip olmuşlardır (Habibullina, 2021, s. 169). Farklı dinlerin bir arada yaşadığı uzun yıllar boyunca Rusya, geleneksel dinlerin temsilcileri arasında barışçıl bir etkileşim deneyimi geliştirmiştir. Ortodoksluk ile yakın etkileşim içinde olan Rusya'daki geleneksel İslam, Rus devletinin ayrılmaz, organik bir parçası halinde yaşamını devam etmektedir (Artamonova, 2012, s. 61).

Rusya'da İslam dini iki biçimde adlandırılmıştır. Birinci tanımlamada, Vahhabilik, köktencilik ve radikalizm gibi anlamlara gelen ve aşırılığı temsil eden "kötü İslam" ("yabancı İslam")dır. İkincisi ise olumlu anlamda kullanılan, "geleneksel İslam" olarak tanımlanan "iyi İslam"dır (Akhiyadov, 2020). Batılı literatüre bakıldığında da benzer karşılaştırmaların yapıldığı görülmektedir. Örneğin, "ölçülü" – "iyi" Müslümanlar, yaşadıkları ülkelerin iç ve dış politikalarını destekleyen, uygulamalarını kabul eden kişiler olarak tanımlanmışlardır (Bakali, 2016).

Almazova ve Ahunov (2021, s. 52), geleneksel İslam'ın çoğunlukla halk gelenekleri olarak tanımlandığını, bazılarına göre ise, fıkıh hükümlerine bağlı olma, iyiliği tercih etme, çoğunluğun görüşüne saygı gibi ortak ilkelerden hareket eden Müslümanların inancı olarak anlaşıldığını ifade etmişlerdir. Modern Rusya'nın en özgün İslam ilahiyatçılarından biri olan Damir Şagaviyev (2021, s. 82), "Geleneksel İslam" ve "Sünni İslam" kavramlarını aynı şekilde kullanmaktadır. Geleneksel İslam ile ilintili çeşitli fikirlerin merkezinde, İslam mensuplarının İslam'a bağlılığının yanında devlete itaat etmelerinin gerekliliği bulunmaktadır. Habibullina (2021, s. 162), Rusya hükümeti tarafından, Geleneksel İslamiyet'in, Rusya Müslümanlarını bir ülkenin sınırları içinde bir arada tutarak, sivil birliğin oluşumunu sağlayan bir güç olarak görüldüğüne işaret etmiştir. Bekkin (2021, s. 7), "Geleneksel İslam" kavramını, modern Rusya'da oluşan devlet - din ilişkileri modelini belirlemek için devlet tarafından teşvik edilen yapay bir yapı olarak tanımlamıştır. Bunun karakteristiklerinden biri, dini kuruluşları ve Müslüman bireylerin ülkedeki siyasi rejime karşı sadık bir tutum sergilemeleridir. Dobayev ve Şükina (2019: 28), "Geleneksel İslam"ın, Müslümanlardan şeriat hükümlerine ters düşmeyen meselelerde iktidara itaatte bulunmalarını ve ülkedeki düzen, halkların güvende olmaları için iktidarı desteklemelerini istediğini ifade etmişlerdir.

Dobayev ve Şükina'ya göre (2019, s. 27), "kötü/radikal İslam" ise, "tekfir" ve "cihad" kavramlarıyla birlikte "İslami radikalizm" olarak tanımlanmıştır. Rusya'da yaşayan Müslümanların çoğunluğu saygıdeğer ve anavatanlarının kanunlarına saygılı vatandaşlar olarak görülmektedir. Rusya'da yaşayan İslam âlimlerinin, İslam ilahiyatçılarının, Müslüman din adamlarının temsilcilerinin, sıradan Müslümanların büyük çoğunluğunun, teröre karşı, terörü cihatla ilişkilendirmemekte ve siyasi amaçla uygunsuz şiddet kullanımını kınamakta oldukları düşünülmektedir (Dobayev ve Şükina, 2019, s. 30). Bununla birlikte, Rusya'da, iyi İslam olarak görülen geleneksel İslam'ın desteklenmesi bir devlet politikası haline gelmiştir. Rusya Devlet Başkanı Putin, 2011 yılının başında, dini liderleriyle yaptığı görüşmede, geleneksel İslam'ın geliştirilmesi ve desteklenmesi için Vahhabiliğin ülke topraklarında görünmemesi, dini aşırılıkçılığa karşı uzlaşmaz mücadelenin sürdürülmesi gerekliliğini vurgulamıştır (Sidorov, 2014, s. 43). Putin, Müslümanlarla diğer dinlere mensup olan vatandaşların barış içinde yaşadığını ve ülkede İslamofobinin olmadığını savunmaktadır (Akhiyadov, 2020, s. 1). Ancak, Rusya'da İslamofobi üzerine çalışan araştırmacılar, Putin'le aynı görüşte değildir.

Örneğin, Sotniçenko (2008, s. 2), Malaşenko'ya atıfta bulunarak ülkenin birliğini ve uluslararası konumunu olumsuz bir şekilde etkileyen İslamofobi'nin, modern Rusya Federasyonu'nda kontrolsüz yükselişte olup sadece vatandaşların İslam'a ilişkin görüşlerinde değil, aynı zamanda kamu kurum ve hareketlerinin eylemlerinde de kendini gösterdiğini iddia etmektedir. Akhiyadov (2020, s. 1) ise, İslamofobi konusu üzerine çalışan Rus araştırmacıların en önemli ortak tespitlerinin, İslamofobi'nin, Müslümanların Avrupa'ya göç etmesi sonucu olarak, Avrupa merkezli ve ırkçılığın farklı bir türü olarak sağ ideolojinin bir tezahürü şeklinde kendini göstermesi olduğuna dikkat çekmiştir.

Diğer bir Rus araştırmacı Malaşenko (2007, s. 86), tehdit olarak gösterilen İslam'ın, Rus toplumunun bilincine oturduğunu iddia etmektedir. Malaşenko (2007, s. 8), günümüz Rusya'sında İslam düşmanlığının kritik bir düzeyde olmadığını, ancak hem Rusya'daki dinler arası gerginlik dolu iç çatışmalar hem de uluslararası durumdan etkilenen İslam algısının uluslararası bağlamda terörizmle ilişkili olarak algılandığını ifade etmiştir. Rusya'da medya tarafından körüklenen, İslam dinine ve inanlarına karşı tehdit oluşturan İslamofobik temsiller, toplum içindeki ilişkileri olumsuz yönde etkilemekte, Müslümanlar hakkında çarpık fikirleri yeniden üretmektedir (Artamonova, 2012, s. 63).

Valiahmetova ve Klimova'ya göre ise (2015, s. 190), İslamofobi son on yılda iç ve dış siyasi söylemin göze çarpan bir unsuru haline gelmiştir. Valiahmetova ve Klimova (2015, s. 191), Batı'da İslamofobi'nin, uluslararası terörizm esas olarak Araplarla bağlantılı olarak Avrupa için "Arap korkusu" ile ilişkiliyken, Rusya için, farklı din mensuplarından ziyade "yabancılara", her şeyden

önce göçmenlere karşı ihtiyatlı bir tutum ile alakalı olduğu iddia etmektedir. Bununla birlikte, Batıdan farklı olarak, Rusya için Doğu, Avrupa'nın "öteki" algısından farklıdır ve Doğu, Rusya'nın bir parçasıdır. Diğer taraftan ise, Rusya için kendinden olmayan her şey gibi İslam da yabancı bir unsur olarak görülmektedir. Rusya, Müslüman kültürüyle uzun süre tarihsel etkileşimine ve modern akademik alanda İslam dini üzerine çalışmalar üretmesine rağmen, Batı Avrupa-Hristiyan geleneğinde olan, kasıtlı olarak İslam'a atfedilen klişelere dayanan, ısrarlı yanlış fikirlere de sahiptir (Gibadullin, 2017, ss. 120-121).

Avrupa'daki İslamofobi fenomeni, Rusya'da görülen İslamofobi ile aynı biçimde doğup gelişmemiştir. Rusya'daki İslamofobi kendine özgü koşullara sahiptir. Rusya İslamofobisi, Afganistan'daki savaş, çok sayıda etnik çatışmayla sonuçlanan SSCB'nin çöküşü, Rus etkisine karşı direniş ile karakterize edilen Çeçenistan sorunu, SSCB'nin çöküşünden sonra Rus şehirlerindeki etnik suç gruplarının hızla gelişmesi gibi olay ve süreçlerin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Bu fenomen, özellikle de 21. yy'da eski SSCB Cumhuriyetlerinden büyük şehirlere çok sayıda kontrolsüz göç akışı ve yerli halk ile yeni gelenler arasındaki ekonomik ve sosyo-kültürel farklılıkların büyümesi nedeniyle büyümüş ve bir tür yabancı düşmanlığı biçiminde görünmüştür. Bütün bu gelişmeler günümüzde, İslam'a ve Müslümanlara karşı sosyo-kültürel hoşgörüsüzlük ilkelerine dayanan çok sayıda milliyetçi hareketin ortaya çıkmasına ve popülerleşmesine yol açmıştır.

3. Rus Medyasında İslamofobi

Sotniçenko'ya göre (2012, s. 1592), bilinçli İslamofobi, yani doğrudan dinin temellerine yönelik korku, Rus halkının tamamında var olan bir durum değildir. Ancak Sovyetler Birliği zamanındaki dışarıdan gelen hiçbir bilgiyi içeriye sızdırmayan "Demir Perde" kalktıktan sonra 90'lı yıllarda internetin yayılmasıyla birlikte Avrupa deneyimi olan yerli milliyetçiler tarafından benimsemeye başlanmıştır. Avrupa'da geliştirilen yabancılara karşı mücadele teması beklenmedik bir şekilde göçmenlerle dolu Rusya'da da yankı bulmuştur. Böylece, etnik milliyetçilik ve İslamofobi'yi destekleyen parti ve hareketlerin oluşumu için ciddi bir zemin ortaya çıkmış ve küreselleşen İslamofobi Rusya'da büyüyerek ve endişe duyulacak bir seviyeye ulaşmıştır (Sotniçenko, 2008, s. 38).

Küreselleşen İslamofobi'nin Rusya'da ortaya çıkmasına etki eden faktörlerden biri de, Rusya toplumunun din konusunda bilgi edinmek için medyaya başvurmasıdır. Bu bağlamda Malaşenko (2007, s. 14), İslam âlimi ve siyaset bilimci Muhamettin'e atfen, insanların ezici çoğunluğu için dini görüş ve inançların kaynaklarının medya ve kurgu kitapları olduğunu, sadece % 9 için doğrudan dini kaynak olduğunu belirtmektedir. Suslova (2012) ise, Rus medyası, zenofobik ve İslamofobik tutumları yayınlayarak kendi reytingini yükseltmekte; Müslüman grupları olumsuz olarak nitelendirmekte; İslam'ı saldırgan bir din, Müslümanları zalim, fanatik insanlar olarak resmetmekte; yüksek düzeyde nefret söylemi içermektedir.

İslam hakkında oluşturulan medyadaki hikâyeler, İslam'ı, köktencilik, terörizm, uzlaşmaz İslami muhalefete indirgenmekte, İslam'ın dünya manevi kültürüne olumlu katkısıyla ilgili içeriğe yer vermemektedir (Gibadullin, 2017, s. 121).

Malaşenko'ya göre (2007, s. 62), bu durumun pek çok nedeni bulunmaktadır. Bunlar, 1990'larda Rus medyasında olumsuz bir İslam imajının hızlı oluşumu, 1980'lerin sonlarından sonra alevlenen, Müslümanların katıldıkları etnopolitik çatışmalar, Müslüman halklar arasında milliyetçiliğin büyümesi ve teröristlerin faaliyetler gibi nedenlerdir. Müslümanlarla yaşanan zorluklar hızla bir "İslami korku hikâyesine" dönüştürülmüştür. İslam'ın temel kavramları (özellikle cihat) çarpıtılmış, aşırılık ideolojisi - bilinçli olarak ya da cehalet nedeniyle - tüm Müslüman geleneğine yansıtılmıştır. Böylece, İslam ve Müslümanlar hakkındaki yayınlar, savaşlara, terörist saldırılara, çatışmalara dayandırılmıştır (Malaşenko, 2007, s. 62).

Sidorov'a göre (2014, s. 35), bu çeşitli yayınlar, yapay bir İslamofobi dalgasının inşa ederek açıkça Müslümanlar hakkında olumsuz haberler uydurmaktadır. Rus medyası, hedefleri Rusya'nın "İslamlaştırılması" olan İslam dünyası devletleri tarafından desteklenen çok sayıda vakıflardan, Müslüman partilerden ve gruplardan bahsederek yapay bir korku yaratmıştır.

Rus televizyonlarında ise durum pek farklı değildir. Siyaset ve "medeniyetler mücadelesi" bağlamı dışında İslam'ı doğru bir şekilde anlatan neredeyse hiçbir program bulunmamaktadır. Bu boşluğun yerini kışkırtıcı İslamofobik malzemeler almıştır. "Tselevaya gruppa (Görev Birimi)", "Kriminal'naya Rossiya (Suç Rusyası)", "Chelovek i Zakon (İnsan ve Yasa)", "Prestupleniye (Suç)", "Ekstraordinarnoye Sobytiye (Olağanüstü Olay)" gibi dizilerde ana karakterlerden biri mutlaka Rus bir görünüme sahip olmayan Müslümanlardan seçilmektedir. Müslümanlar Kuzey Kafkasya'daki olaylar, savaşlar ve özel operasyonlarla bağlantılı olarak televizyon ekranlarına çıkmaktadırlar. Bu dizilerde sunulan Müslüman imajı, makineli tüfekli, saçı sıfıra vurulmuş, sakallı bir adam, maskeli bir terörist, haydut bir iş adamıdır. Bu kişilerin ortak özelliği hepsinin de saldırgan, acımasız ve aşağılık olarak gösterilmeleridir. Buna ilaveten iş için gelen, acımasızca sömürülen, düşmanlık uyandırmayan ama aynı zamanda saygı ve şefkat duygusu da yaşatmayan takkeli "zavallı Müslüman bir adam" klişesi de televizyonda yer alan Müslüman temsilleri arasına eklenebilmektedir (Malaşenko, 2007, s. 64).

Rus filmleri de zenofobik duyguların ve İslamofobi'nin yayılmasını desteklemektedir. 90'ların filmlerindeki Petersburg haydutları, hayat kadınları ve zengin iş adamları gibi zaten yerleşik olan karakterlere bir de Rus askeri eklenmiştir. Rus askeri, dünyanın dört bir yanından Çeçenlere yardımına gelen Müslüman kökenli uluslararası teröristlerle mücadele eden kişi olarak resmedilmiştir. Çarpışmanın geçtiği yerler, İslami aşırılığın yuvası olarak görülen Çeçenistan ve Afganistan olmuştur (Sotniçenko, 2012, s. 1589). Kahraman Rus askeri dışında olumlu kahramanlar, özel servislerde çalışanlarken; düşmanlar ise dini aidiyetlerini kıyafetler ve sloganlarla ifade eden Müslümanlar olarak gösterilmiştir. 1999-2001'de Çeçenya ve Dağıstan'da anayasal düzeninin oluşması ile birlikte, 11 Eylül sonrasında dünyanın terörle mücadelesi, yerli ve yabancı yönetmenlerin temalarını belirlemiştir (Sotniçenko, 2012, s. 1590). Yine bu dönemde, özellikle Çeçenlerle ve uluslararası teröristlere karşı mücadeleye adanmış filmler yayınlanmıştır. Bu bağlamda, nasıl ki 11 Eylül olayı Batı ülkelerinde İslamofobi'nin dozunu arttırmışsa, buna benzer bir şekilde Çeçenler ve Ruslar arasındaki mücadele de İslamofobi'nin Rusya'daki yükselişini hızlandırmıştır.

Rus filmlerine bakıldığında, son dönemde İslamofobik unsurları içeren yapımlar dikkat çekmektedir. "Voyna (Savaş, 2002, yönetmen: A. Balabanov); "Chistilishche" (Araf, 1998, yönetmen: A. Nevzorov); "Shturm budet stoit' dorogo" (Saldırı Pahalıya Patlar, 2001-2002, yönetmen B. Sobolev); "Dom durakov" (Aptallar Evi, 2002, yönetmen A.Konçalovskiy); TV dizileri – "Spetsnaz" (Özel Kuvvetler, 2001-2002, yönetmen A. Malükov); "Muzhskaya rabota" (Erkek İşi, 2000, yönetmen: T. Keosayan) ve diğerleridir (Zvereva, 2002). Irak savaşı (1991), Çeçen savaşı (1994-1996), Tacikistan'daki iç savaş (1992-1997), bitmek bilmeyen Afganistan savaşları, 11 Eylül terör saldırısına verilen tepki, Müslümanların düşman olarak göründüğü birden fazla filmin yapılmasına yol açmıştır "İslami terörizm" ile mücadele konulu filmler, toplumdaki İslam üzerine bildik mitleri desteklemekte, Müslümanları yalnızca kaba kuvvetten anlayan düşman, güvenilmez, her an ihanet etmeye, düşmanın tarafına geçmeye hazır olan müttefikler olarak tanıtmaktadır (Sotniçenko, 2008, s. 41).

Samoilenko vd. (2019, s. 18), ABD ve Rus gazetelerinin İslami terörizm ve İslam Devleti ile ilgili haber yapma biçimlerinin birçok açıdan benzer olduğunu ifade etmiştir. Haberlerde, "İslam" ve "terörizm" kavramları, rasyonel ile irrasyonel ya da medeni dünya ile barbarlar gibi ikili kategoriler yaratılarak "biz" ve "onlar" arasındaki ikili karşıtlık içinde verilmiştir. 11 Eylül saldırısından sonra oluşturulan ve yaygınlığını koruyan anlatı, İslam ile İslamizm, İslam ile terör arasında çatışmaya ve dolayısıyla terörün etnisite ve dinle bağlantılı olarak tartışılmasına neden

olmaktadır. Radikal olarak gösterilen İslam, giderek terörist saldırılarla bağlantılı olarak tartışılan göçmenler ile daha fazla ilişkilendirilmiştir. IŞİD hakkındaki anlatılar, arketipsel karakterler (kahramanlar ve kötü adamlar) ile dramatik hikâyeler olarak üretilmektedir. Amerikan basınında İslam Devleti, Amerikalıları öldüren bir dini fanatik çete olarak sunulmaktadır. Öteki'yi şeytanlaştırmaya yol açan terörizm, Batı ile İslam temelli aşırılık arasındaki bir karşıtlık üzerinden tartışılmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri, terörle mücadele konulu ulusal gündemini başarılı bir şekilde küresel terör söylemine entegre etmektedir. Rus medyası, bu olguları ele aldığında kullanılan uluslararası kavramları ve çerçeveleri ithal etmektedir (Samoilenko vd., 2019, s. 20). Rus medyası ile ABD haber medyası arasındaki temel fark, ABD medyasının Müslüman devletlere karşı askeri kampanyaya odaklanan hükümet politikasını desteklerken, Rus medyasının IŞİD ile ilgili haber metnine yansıtılan Rusya Federasyonu'nun Orta Doğu'daki statüsünü korumaya odaklı bir politika izlemesidir.

Mikhaylova ve arkadaşları (2020) "Modern İngilizce ve Rusça Kitle İletişim Söyleminde dil kavramı Korku" başlıklı çalışmada, Amerika ve Rus yazılı medyasındaki fobik mesajları "göç" çerçevesi içinde analiz etmektedir. Mikhaylova ve arkadaşlarına göre (2020, s. 411), Rus ve Amerikan medyasının ortak yönü, olayları sunuş ve çatışmadan etkilenenlerin tanımlamaları yoluyla suçlu ve iyi tarafları belirlemeleridir. Her iki ülke medyasında da verilen mesajlar, göçten ve göçmenlerden duyulan korkudur (Mikhaylova vd., 2020, s. 412). Rus medyası, hem Rus toplumunun İslamofobik fikirlerini yansıtmakta, hem de İslamofobik düşünceleri kışkırtmaktadır (Akhiyadov, 2020). İslam'ı olumlu bir şekilde anlatan programlara yer vermeyen Rus medyası, ağırlıklı olarak aktardığı savaşlar (özellikle Çeçenlerle mücadele), aracılığıyla, İslamofobi'yi İslami köktenciliğe ve terörizme indirgemektedir.

4. Araştırmanın Yöntemi

4.1. Araştırmanın Evren ve Örneklemi:

Nüfus, evrenin kuramsal olarak belirlenmesidir nüfusu belirleyen araştırmacının betimleyici özelliğidir eğer araştırma Ankara'nın ilkokullarındaki çocuklarla ilgili bir sorunla ilgileniyorsa nüfus Ankara'daki ilkokul çocuklarıdır eğer Türkiye'deki özel televizyon programlarıyla ilgiliyse nüfus bu programların tümüdür (Erdoğan, 2003, s.166). Rus televizyonlarında yayınlanan İslamofobik dizilerin tamamı, bu çalışmanın evrenidir. Olasılıklı olmayan örneklemede alınan örneklem nüfusu yeterince temsil edebilir ya da etmeyebilir (Erdoğan, 2003, s.177). Erdoğan'a göre (2003, s. 177), iletişim fakültesinin bir sınıfında yapılan bir örneklem Türkiye çapında bütün iletişim fakültelerini temsil etmez bunun anlamı sadece örneklem çerçevesinin iletişim fakültesi olmasıdır. Bu araştırmada ise, sadece Na Krayu (Kıyısında) dizisi üzerinden inceleme yapılacağı için örneklem çerçevesine bu dizinin 8 bölümü dahil edilmiştir. Olasılığa dayalı olmayan örneklemeler de yansızlık kuralına uymaktan çok örneklemin belirli nitelikler taşıması koşulu aranmaktadır ayrıca evrene genelleme yapmanın gerekli olmadığı kadar evrenin sınırlarının tam olarak bilinmediği durumlarda da olasılığa dayalı olmayan örnekleme teknikleri tercih edilmektedir (Taylan, 2015, s. 75).

Amaçsal örnekleme aynı zamanda yargısal örnekleme ya da kriter temelli örnekleme olarak adlandırılmaktadır. Bu tekniğin temel mantığı araştırmacının kendi yargılarına ya da edindiği bilgilere göre araştırmacının amacına en uygun olduğunu düşündüğü birimleri örneklem olarak seçmesidir (Taylan, 2015, s. 79). Bu örneklemede, önemli enformasyonun elde edilebilmesi için belirli yerler kişiler ya da olayların kasıtlı olarak seçilmektedir (Taylan, 2015, s. 79). Olasılıklı olmayan örnekleme çıkartma yönteminde örneklemi seçerken rastlantıları seçim yapılmaz bunun anlamı bir tür örneklem alma olasılık kuramının gerekçeleri kullanılmaz ve ona dayanmaz bu nedenle araştırmacı incelenmesi sonucunda elde ettiği bulguları incelemeyle ilgili olan nüfusa genelleştirme eğiliminde bulunmaz. Olasılıklı olmayan örneklemede alınan örneklem nüfusu yeterince temsil edebilir ya da etmeyebilir (Erdoğan, 2003, s. 177). Kıyısında, araştırmacılar tarafından, Rusya'da

yayınlanan diziler arasında popüler olduğu ve İslamofobik unsurlar taşıması gerekçesiyle seçilmiştir. Ayrıca, bu dizi akşam saatlerinde yani herkese ulaşabilecek bir saat diliminde yayınlanmaktadır. Televizyondaki izlenme oranına paralel olarak da dizinin Youtube'da da görüntülenme ve yorum sayısı yüksektir. Na krayu dizisi, Youtube'da toplamda 50.139.578 görüntülenmiş ve 25.452 kez yorum yapılmıştır. Kıyısında özelinde İslamofobiyi inceleyeceği için de bütün Rus medyasındaki yapımları temsil etmemekte, araştırma sonuçları bütün Rus medyasına genelleştirilmemiş, dizi özelinde dile getirilmiştir.

4.2."Kıyısında" Dizisinin Özeti

"Kıyısında" dizisi, Suriye'deki terörist kamplarına zorla katılmaları sağlanan üç kadının hikâyesini konu almaktadır. Suriye'de öldürülen Müslüman kökenli Rusya vatandaşı köylü militanın dul eşi Amina, çocuğuyla birlikte kocasının ideal bir devlet hakkındaki hikâyelerini hatırlayarak, eşinin sakat kalan kardeşi tarafından ikna edilip Türkiye üzerinden Hilafet'e (Suriye) gider. Diğer ikisi – yeni sevgilisi ile birlikte olmak için İslam dinini kabul eden, prestijli bir başkent üniversitesi öğrencisi Lena ve bir taşrada yaşayan, internette tanıştığı zengin bir Türk olduğunu düşündüğü adam ile evlenmek isteyen garson Katya - "sevdiklerinin" çağrısı üzerine İstanbul'a tanışır. Katya, Hilafet Devleti'ne girerek, Hilafet Devleti'ne insan kazandırma işini yapan kişilerle tanışır. Bunlar Moskova'da birkaç kişi olarak hücre evlerde faaliyet gösteren ve zafiyeti olan insanları tespit ederek onları IŞİD'e gönderen terör örgütü üyeleridir. Bu yaptıkları iş karşılığında IŞİD'den yüklü miktarda para almaktadırlar. Kahramanlardan birisi, umutlarla dolu güzel bir genç kız Yelena (Lena) Polyakova mutlu, varlıklı bir ailede büyümüş, prestijli bir Moskova Devlet Yabancı Diller Enstitüsünde 3 sınıf öğrencisidir. Arapçayı iyi bildiği için part-time olarak bir firmada tercümanlık yapar. Hayatını bağlamayı planladığı sevgilisi Maks tarafından ihanete uğradığını öğrendiğinde buna üzülen Lena, kontrolünü kaybeder, bir trafik kazası geçirir ve hastaneye kaldırılır. Hastanede iken Lena doktorun tavsiyesi üzerine psikoterapi seansına katılarak hikâyesini anlattıktan sonra Vera (terör örgütü için Ruslan ile birlikte çalışan kadın) ile tanışır. Ruslan, bilgisayar programcısı olarak evden çalışan, Rusçayı ana dili gibi konuşan bir gençtir. Aslında terör örgütü için çalışan Ruslan, Lena'nın dikkatini çekerek kendine âşık etmeyi başarır. Hastaneden taburcu olduktan kısa bir süre sonra Lena'nın hayatında bir sorun daha yaşanır - babasının başka bir kadınla ilişkisi olduğunu daha yeni bu haberi alan ve bundan dolayı kalp krizi yaşayan annesinden öğrenir. Kederli Lena, Ruslan için kolay bir hedef haline gelir. Üzücü olaylar Lena'yı gittikçe daha fazla bağlandığı Ruslan'ın kollarına iter ve onunla korunduğunu hisseder. Lena kendisine ne gibi bir tuzak kurulduğunu bilmeyerek, yeni sevgilisi (Ruslan) ile birlikte olabilmek için kendi isteği ile Moskova'daki bir camide İslam'ı kabul eder. Dilara adını alır ve İslami usullere göre örtünür. Bu giyim tarzından dolayı ailesi ile problem yaşar. Bu sırada sevgilisi Ruslan hastalanan babasının yanına acilen gitmesi gerektiğini söyler ve isterse Dilara (Lena)'nın Türkiye'ye gelebileceğini söyler. Bu teklif üzerine evlenmeyi planlayan Dilara ailesinden habersiz uçakla Türkiye'ye gider. Moskova havalimanında Dilara üç ana kahramandan biri olan Amina ile tanışır. İstanbul'da iken Ruslan tarafından gönderilen taksiye biner ve yolda şoför tarafından iğne vurularak araba bagajında Hilafet'e (Suriye-Irak bölgesi) kaçırılır. Arapça ve diğer dilleri iyi bildiği için teröristler tarafından esir tutularak ve korkutularak tercüman olarak çalışmaya zorlanır. Bir gün esir düşen doktorlara kaçmaları için yardım ederken bombardıman altında kalarak bilincini kaybeder. Teröristler için kıymetli olan Lena ölüme terk edilmez, hastaneye getirilir. Kendine geldiği zaman hafıza kaybı yaşamış numarası yapar. Teröristler, Lena'nın oyun çevirip çevirmediğini öğrenmek için Ruslan'ı görevlendirirler ve sonucunda Lena hastanenin insanları organ satışı için hazırlayan bölümüne düşer.

İkinci kahraman Kuzey Kafkasya bölgesindeki bir köyde yaşayan Amina Saburova kendi isteğiyle Suriye'ye gider. Terörist kardeşi tarafından ikna edilerek kendisi ve çocuğu için iyi bir yaşam hayal ettiği Hilafet Devleti'ne gitmeye karar verir. Önce Moskova'ya giderek orada Ruslan ve Vera yardımıyla oğlu ile birlikte Türkiye üzerinden Suriye'ye geçer. Ancak Amina, Suriye'de teröristlerin canlı bomba kadınlar kampına gönderilir, çocuğu ise silahlı eğitim çocuk kampına

gönderilir. Hilafet'te yaşanan dehşeti kendi gözleriyle görünce kendinin ve oğlunun hayatının tehlikede olduğunu fark eder ve bomba patlamasında hayatta kalan ancak yaralanan oğlu İlyas'ı Lena'nın bulunduğu hastaneye getirir. Kendisine canlı bomba görevi verilince Amina çocuğu hastaneden kaçırarak kaçmaya karar verir.

Üçüncü kahraman ise, küçük bir kasabada fakir bir aile kızı, üvey baba tacizinden kaçarak Volonej'de bir barda garson olarak çalışan ve boş zamanında dansöz kursuna giden 22 yaşındaki Katya Sizova'dır. Katya, internetten tanıştığı, kendisine pahalı hediyeler gönderen, onu Türkiye'de tatil yapmaya davet eden, kendini Kazim isminde ve Türk olarak tanıtan Ruslan'ın etkisi altına girer. Kazim, kızı Türkiye'ye kendisine gelmeye ikna eder. Katya, onu seven ve ona göre yeterince para kazanmayan araba tamircisi Oleg'ın sevgisini reddederek, Lena ile aynı uçakla İstanbul'a gider. İstanbul'da sevgilisini beklerken Lena ile tanışır. Sonrasında ise sevgilisi tarafından gönderilen şoför tarafından terörist Mansur'un evine getirilir. Katya, Mansur tarafından satın alındığını öğrenince kaçış yolu olmadığı için mecburen onunla ve onun diğer iki karısı ile yaşamaya başlar. Mansur öldürüldükten sonra Mansur'un kardeşi tarafından organ mafyasına satılarak Lena'nın bulunduğu hastaneye getirilir ve Lena ile kaçış planını gerçekleştirmeye çalışır. Hastanede yastığı yakarak yangın çıkardıktan sonra kaçarken Lena ve Katya Amina ile karşılaşıp Amina'nın oğlunu da yanlarına alarak teröristlerden kaçmaya çalışırlar.

Neredeyse eşzamanlı olarak teröristlerin esiri olan üç genç kadın bu dehşetleri yaşarken, Rusya'da faaliyetlerini gerçekleştiren Ruslan-Kazim ve arkadaşları Rusya Milli İstihbarat Teşkilatı (RMİT) tarafından takibe alınır, ancak grup çok iyi gizlendiği için bir türlü ele geçirilemez. Esir düşen Lena'nın babası ile Katya'nın sevgilisi Oleg, kızların izini sürerek Suriye'ye kaçırıldığını öğrenirler. Oleg tarafından geçmişte hayatı kurtarılan ve Suriye'deki Rusya askeri üssünde çalışmakta olan pilot Gordeyev inisiyatif kullanarak sorumluluğu üzerine alıp Lena'nın babası ve Katya'nın erkek arkadaşı ile birlikte helikopterle olay yerine kızların yardımına giderler. Kızlar kaçarken devriye gezen Suriye askerlerinden yardım alarak kendilerini yakalamak isteyen teröristlerle silahlı çatışma sırasında Amina Katya'yı kurtarmak için hayatını kaybeder. Filmin sonudan, Lena, Katya ve Amina'nın oğlu İlyas kurtarılarak Rusya'ya getirilir. Akrabaları tarafından reddedilen ve kimsesiz kalan İlyas, Lena'nın ailesi tarafından evlat edinilir. Katya ise Oleg ile evlenir.

4.3. "Kıyısında" Dizisinin Künyesi ve Ana Karakterleri

Tablo 1. Dizinin Künyesi

Çekim Yeri ve Yılı:	**Mısır, Kasım 2017 - 2019**
Stüdyosu:	"Russkoye" film şirketi
Yönetmeni:	Evgeniy Lavrentyev
Senaristi:	Valentin Yemelyanov
Yapımcıları:	Aleksandr Kuşayev, Irina Smirnova
Operatörü:	Kirill Zotkin
Oyuncuları:	Diana Pojarskaya Feruza Ruziyeva Sofya Şutkina Kirill Dıtseviç Vladimir Verövoçkin Nikolay Fomenko Yevgeniya Dmitriyeva Yuliya Aug

	Nikolay Şrayber Beso Gatayev Natalya Şvets Nikita Tezin Dmitriy Mulyar İgor Hripunov Veronika Timofeyeva Yekaterina Ageyeva Artöm Şklyayev Vasiliy Briçenko
Toplam oyuncu sayısı:	46
Toplam bölüm sayısı:	8
Toplam süresi:	6 saat 30 dakika
Televizyon kanalı:	«Rossiya 1»
İlk yayına çıkma tarihi:	1 Nisan 2019

Tablo 2. Dizinin Ana Karakterleri

Dizide Yer Alan Karakter:	**Karakterlerin Kimlikleri:**
Yelena (Lena) Polyakova	Prestijli bir başkent üniversitesinde Yabancı Diller bölümünde okuyan, diğer diller arasında Arapçayı çok iyi bilen 3. sınıf öğrencisi.
Amina Saburova	IŞİD saflarında savaşırken öldürülen teröristin karısı
Katya Sizova	Voronej şehrinde bir barda garson olarak çalışan genç kız
Ruslan (Kazim)	Hilafet'e eleman kazandırmakla görevli olan kişi
Oleg Svetlov	Katya'nın arkadaşı
Igor Vladimiroviç	Yelena'nın babası, iş adamı
Svetlana Sergeyevna	Yelena'nın annesi
İlyas	Amina'nın 7-8 yaşlarındaki oğlu
Maks	Lena'nın, eski sevgilisi
Antonina Sergeyevna	Köyde yaşayan Katya'nın annesi
Prohorov	Katya'nın annesi ile birlikte yaşayan alkolik bir adam
Mansur	Katya'yı satın alan Suriyeli terörist
Olga Grekova	Yelena'nın babasının sevgilisi
Yegor Plujnikov	Yelena'nın yardımı ile esaretten kurtulan bir Rus doktor
Aleksey Vasilyeviç Gordeyev	Kızları kurtarmak için Oleg'a yardım eden Suriye'de çalışan Rus pilot, Oleg'in arkadaşı
Sergey Karpov	Rusya Milli İstihbarat Teşkilatı'nda görevli albay
Vera Zvonoröva	IŞİD için Ruslan ile birlikte çalışan kadın terörist
Tanya	Katya'nın ev ve iş arkadaşı

4.4. Verilerin ve Analiz Birimlerinin Seçimi

Nitel araştırmalarda yazılı belgelerin dışında film fotoğraf video kaydı gibi görsel veriler de kullanılmaktadır. Belgelerin kayıtlar fotoğraflar veya metinler gibi materyalleri içermesinden dolayı araştırmacı tarafından yorumlanması gerekir dokümanlar bilgisayar ya da internet kullanılarak elektronik bir formatla da elde edilebilir elektronik veri yazılı ve görsel dokümanların yanı sıra mesajlar e postalar gruplar kişisel yorumlar web sayfaları ve bloklar gibi birçok çeşit içermektedir (Baş & Akturan, 2017, s. 121). Bu araştırmada ise, dizilerin her bir videousuna Youtube üzerinden ulaşıldığı için elektronik belgeler veri olarak kullanılmaktadır. Ancak, verilerin her bir videosuna ulaşıldıktan, videolar öncelikle bilgisayara indirilip kaydedilmiştir. Videoda geçen diyaloglara odaklanarak, konu derinleştirmek istendiği için önce her bir bölümde geçen diyaloglar Word ortamında yazılı bir şekilde deşifre edilmiş ve kodlama bu veri üzerinden gerçekleştirilmiştir. Film kareleri inceleme birimi olarak seçilmemiş ancak, metnin bağlamı açısında ve oluşturulan kodlara uygunluğu bakımından videolara dönülerek kodların üzerine videolarla ilgili memolink'ler oluşturulmuştur. Analiz birimleri sınıflandırılacak dokümanın ana birimleridir dokümanlarda genel olarak kullanılan analiz birimleri kelime, kelime grubu, cümle (satır), paragraf, kişi, tema ve içerikten oluşmaktadır içermektedir (Baş ve Akturan, 2017, s. 124). Bu çalışmada, yazıya dökülmüş metinler kelime, cümle (satır) ve paragraf olmak üzere incelemeye tabi tutulmuştur.

4.5. Verilerin Analizi

Dizinin bölümlerin tamamına Youtube üzerinden ulaşılmış, 8 bölüm nitel içerik analizi ile incelenmiştir. Bu çalışmada nitel içerik analizi veri analiz tekniğiyle, öncelikle İslam kimliğine bakılmış ardından geleneksel olarak tanımlanan İslam ile radikal olarak gösterilen İslam temsilleri aranmıştır. Gökçe'ye göre (2006, ss. 19-20), birçok alanda uygulanmakta olan içerik analizinin objesi, kamuoyu için üretilen her türlü hem sözlü hem de sözsüz metin, söylev ve söylemler olabilmektedir. İçerik analizinin amacı, metin içeriklerinin metin ötesi bağlam ile ilişki kurmaktır. İçerik analizinin amacı, metin-okuyucu etkileşiminden hareketle söylenenin mevcut koşullar açısından nasıl anlamlandırılabileceğini bulup ortaya çıkarmaktır (Gökçe, 2006, s. 29). İçerik çözümlemesi, bir metnin içeriğinden sosyal gerçeğe yönelik çıkarımlar yapmaktır (Taylan, 2011, s. 73).

Nitel içerik analizi ise, nicel içerik analizinden farklı olarak, iletilerin içeriğine ilişkin betimleyici gözlemler yapmak veya yargıları kodlamak, aktarılanların içerik özelliklerinden yola çıkarak çıkarımlar yapmak için uygulanan izlenimci ve esnek bir yöntemdir (Olgun, 2008, s. 22). Çıkarımlar ise, seçilen kategorilerin, incelenmekte olan konuya nasıl bağlandıklarını açıklanması sonucu ortaya çıkmaktadır. Nitel araştırmalar küçük çalışma grupları veya az örneklem ile yürütülmeye daha uygundur ve incelenen olgu veya olay hakkında derin bir algıya ulaşmayı amaçlamaktadır (Baltacı, 2018, s. 369). Nitel bir araştırmayı yürüten araştırmacı, olgu ve olayları kendi bağlamında analiz etmeye, yorumlamaya ve anlamlandırmaya çalışmaktadır. Özetle, nitel araştırmalarda, araştırmacılar olgu veya olayı kendi bağlamında, yorumlayıcı bir yaklaşımla incelemekte; insanların incelenen olay veya olguya atfettiği anlamlara odaklanmaktadır. Bu bakımdan nitel araştırmalar kişisel görüşlerinden etkilendiği için öznel bir araştırma geleneğini yansıtmaktadır (Baltacı, 2018, s. 370).

Tematik analiz ise, metinlerdeki veri seti içerisinde tekrar eden anlam örüntülerini (temaları) bulmak için yapılan bir incelemedir (Braun ve Clarke, 2019, s. 882). Böylece, hem gerçeği yansıtan hem de gizlenen "gerçekliği" ortaya çıkarmaya çalışan bu yöntem, veri setini en küçük boyutlarda düzenlemeyi ve derinlemesine betimlemeyi sağlamaktadır (Braun ve Clarke, 2019, s. 877). Tema, araştırma sorusuyla ilgili verilerin içerisinde bulunan örüntü oluşturan cevapları temsil etmektedir. Bir temanın tema olarak sayılması sayısal göstergelere bakmaksızın temel araştırma sorusuna yönelik cevap verip vermediğine bağlıdır (Braun ve Clarke, 2019, s. 878). Bu bağlamda, çalışmada

İslam'ın ve Müslümanların İslamofobik temsilleri olarak Rus medyasında nasıl sunulduğu gösterilmek istendiği için niteliksel bir yaklaşıma dayanan tematik içerik analizi tercih edilmiştir.

Nodes (Düğümler) ve kodlar, bilgisayar destekli bir program olan Nvivo ile yapılan nitel araştırmaların analizinde kullanılan temel kavramlardandır. Düğümler, araştırmanın analiz kısmında kategorilerin muhafaza edildiği yerlerdir. Nitel bir araştırmada düğümlerin en temel görevi araştırma sorularıyla ilgili veri içeriklerin bir araya getirilmesidir (Baş ve Akturan, 2017, s. 150). Nitel araştırmalar genellikle çeşitli veri kaynaklarının kullanıldığı çalışmalardır. Karşılıklı görüşmeler alan notları o da grup görüşmeleri gözlemlerin tümü araştırmaya veri kaynağı olabilir. Dolayısıyla bir vaka hakkındaki tüm malzemelere bir araya getirebilmek için vaka düğümü (Case Node) Olarak kodlamak yararlı olacaktır içermektedir (Baş ve Akturan, 2017, s. 150. Bu çalışmada da, her bir bölümdeki diyalogların yazıya aktarılması yoluyla Word ortamına bölüm ismiyle kaydedilen her bir doküman, kodlama sonrasında kodlama sonrasında tüm verilerin araştırma soruları doğrultusunda analiz edilebilmesi için vaka düğümü olarak kodlanmıştır. Kodlamaların hepsi manuel kodlama şeklinde yapılmıştır. Çurka, radikal, militan gibi kelimeler ise otomatik olarak kodlanmıştır. Dokümanların kodlanmasında Geleneksel (iyi) İslam, Radikal (kötü) İslam gibi bazı ifadeler ilgili literatürden yola çıkılarak oluşturulmuştur. İslam ve şiddet ilişkisi ve altındaki ifadeler ise dizinin kendisinden yola çıkılarak bulgulanan kodlar olmuştur.

Analizde kodlama cetveli ve kodlara ait tanımlayıcı Memolar aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

Tablo 3. Kodlama Cetveli

Kod Sistemi	Memo
Ötekileştirme	İslam dinine inanan ve yaşayan insanlara karşı geliştirilen bir ön yargı sonucu uzaklaştırma, dışlama biçimlerinde görünmektedir.
Ötekileştirme\Öteki Yabancı	Müslüman olan ancak Rus olmayan yabancı uyruklu kişilerin hepsini kendinden farklı olduğu için olumsuzlamak, dışlamak ve tecrit etmeyi anlatmaktadır.
Ötekileştirme\Öteki olarak Müslüman	İslam dinine inanan ve İslam'ın gerektirdiği gibi yaşayan insanları kendinden olmayan olarak adlandırmak
Ötekileştirme\Öteki olarak Terörist	İslam inancına sahip insanların hepsini terörist olarak adlandırmayı anlatmaktadır.
İslam Kimliği	
İslam Kimliği\Radikal (Kötü) İslam	Hilafet'in kurmaya çalışmaları, olayların Suriye'de geçmesi; Rusya'nın topraklarında faaliyetleri yasaklanan terör örgütleriyle iş birliği yapanların, insanları Hilafete göndermesi ile ilgilenen kişilerin RMİT (Rusya Milli İstihbarat Teşkilatı) tarafından takip edilmesi, Rus hava güçleri tarafından Suriye'deki teröristlerin kara hedeflerine hava operasyonlarının düzenlenmesi gibi dizideki bütün bu göndermeler IŞİD örgütünü işaret etmektedir. Dolayısıyla, terör örgütü üyelerinin inanma biçimleri üzerinden İslam'la terör bir gösterilmiştir.
İslam Kimliği\Radikal (Kötü) İslam\İslam-Şiddet İlişkisi	
İslam Kimliği\Radikal (Kötü) İslam\İslam-Şiddet İlişkisi\Cinsel Şiddet	

İslam Kimliği\Radikal (Kötü) İslam\İslam-Şiddet İlişkisi\Psikolojik Şiddet	Nefret, tehdit veya korkutma, kendi çıkarları için zor kullanma ve suça yöneltme gibi eylemleri kapsamaktadır.
İslam Kimliği\Radikal (Kötü) İslam\İslam-Şiddet İlişkisi\Fiziksel Şiddet	Cinayet, esir tutma ve darp eylemlerini içermektedir.
İslam Kimliği\Radikal (Kötü) İslam\IŞID Kimliği	IŞİD kimliği ayrı bir kod olarak oluşturulmuştur. Bu bağlamda, radikal olarak gösterilen İslam'ı temsil eden Hilafet tasvirleri, IŞİD terör örgütü üyelerinin uyguladıkları politika, taktikler, sözleri, düşünceleri, planları, şiddet dışındaki davranışlar bu kod altında yer almıştı
İslam Kimliği\Geleneksel (İyi) İslam	İslam'ın radikal yorumunu barışçıl olandan ayırmak amacıyla ölçülü" – "iyi" Müslümanların, yaşadıkları ülkelerin iç ve dış politikalarını destekleyen, uygulamalarını kabul eden kişilerin inancı olarak anlatılmaktadır.
İslam Kimliği\Geleneksel (İyi) İslam\Kelime-i Şahadet Getirmek	
İslam Kimliği\Geleneksel (İyi) İslam\Kuran Okunması	
İslam Kimliği\Geleneksel (İyi) İslam\Namaz Kılınması	
İslam Kimliği\Geleneksel (İyi) İslam\Müslüman Kadınların Örtünme Biçimleri	
İslam Kimliği\Geleneksel (İyi) İslam\Allah İsmini Kullanmak	

5. Araştırmanın Bulguları

İncelenen dizide, Müslüman kimliğiyle yaşayan ve terörle alakalı olmayan bir karakter bile bulunmamaktadır. Sonradan Müslüman olan karakterlerde, IŞİD ile ilişkilendirilmiştir. Bu bağlamda İslam'a geçişin sonucunda radikalleşmenin olacağı veya radikalleşmenin etkisi altında kalınacağı mesajı verilmiştir. Dizide, İslam ile terörizm bağının varlığını kabul eden bir yaklaşımın öne çıkarıldığı görülmüştür. İslam dini mensupları olan teröristlerin, dolayısıyla Müslümanların ve İslam'ın her türlü zulme, haksızlığa, suça, müsaade ettiği algısı oluşturulmuştur. Dizi aracılığıyla, IŞID örgütü üyeleri üzerinden Müslümanların, insan ticareti, adam öldürme, rüşvet, darp, fuhuş, sosyal medyada şantaj gibi birçok olumsuz ve kötü davranışı, İslamiyet adına yaptıkları vurgusunun öne çıkarılmıştır. Dizide temsil edilen terörist karakterler, şiddet ve suç eğilimli olarak gösterilmişlerdir. Kendi kuralları ve yasalarına göre hareket eden, sivil vatandaşlardan vergi olarak para alan IŞİD terör örgütünün temsilcileri, Hilafetin bir gün kazanacağı ve Hilafet dışında bütün dünyada her şeyin kötü olacağına inanmaktadırlar. Dizideki başrollerden biri olan Lena'nın İslam'ı kabul etmesinin hemen ardından, kendisini teröristlerinin arasında bulması ve Hilafet için çalışmaya başlaması, dizi aracılığıyla Müslüman olma, daha doğrusu İslam'ı benimseme durumunun, terörist olma sonucunu doğuracağı mesajı verilmektedir.

Dizinin içeriğinde, İslam'ın "iyi/geleneksel" ve "kötü/radikal" İslam ikili karşılaştırmasında sunulduğu görülmüştür. "Geleneksel İslam" kavramı Rusya'da ilk kez, 1990'larda İslam'ın radikal yorumunu barışçıl olandan ayırmak amacıyla kullanılmaya başlanmıştır. Rusya'daki müftülerin yanı sıra yetkililer ve yayıncılar tarafından da benimsenmiş ve post-Sovyet müminlerin hedef kitlesine yönelik olan bu kavram, zamanla yayılıp yerleşmiş ve varlığını sürdürmüştür. "Geleneksel olmayan İslam" kavramı ise, muhaliflerin dini görüşlerini karakterize etmek için kullanılmıştır (Habibullina,

2021, s. 168). Dolayısıyla geleneksel İslam, halk gelenekleri olarak tanımlandığını, bazılarına göre ise, fıkıh hükümlerine bağlı olma, iyiliği tercih etme, çoğunluğun görüşüne saygı gibi ortak ilkelerden hareket eden Müslümanların inancı olarak anlaşıldığını ifade edilmekte, kelime-i şahadet getirmek, İslam inancını övmek, namaz kılmak örtünmek gibi dini pratikleri ifade etmektedir. Ölçülü" – "iyi" Müslümanlar, yaşadıkları ülkelerin iç ve dış politikalarını destekleyen, uygulamalarını kabul eden kişiler olarak tanımlanmışlardır (Dobayev, Şüküna, 2019, s. 27).

Dizide 5 paragrafta, 4 satırda ve 1 kelimede geleneksel İslam koduna rastlanılmıştır. Dizide göze çarpan geleneksel İslam temsilleri, Moskova camisinin minaresindeki hilalin zumlanarak gösterildiği, Lena'nın İslam'ı kabul ettikten sonra başörtüsünü takıp Moskova'da rahatça gezdiği, Amina'nın da saçının örtülü olarak Moskova'da bulunduğu ve Moskova'daki cami imamının Lena'nın bulunması için çaba harcadığı sahnelerde görülmektedir.

Dizide Lena'nın Kur'an ve İslam hakkındaki konuşmasında Geleneksel (İyi) İslam şöyle olumlanmaktadır:

> *Biliyor musun, ben Liva'da yaşarken çok hoşuma gidiyordu (orada yaşamak). O kadar hoşuma gidiyordu ki Arabist olmaya karar verdim. Doğu'da yaşamak ve çalışmak istiyorum. Kur'an'ı kendim öğreniyorum. Bu, İncil kadar bilge bir kitaptır.*

Lena'nın babası, Moskova'daki Müslüman ibadet yerlerin etkileyici sayıda olduğunu şu cümle ile dile getirmiştir:

> *Moskova'da altı büyük cami ile yaklaşık 100 İslam ibadet evi bulunmaktadır.*

Dizide, geleneksel olarak tanımlanan İslam dinine ve Müslüman olma durumuna olumlu bakış açısıyla yaklaşılmıştır. Bununla birlikte, Rusya'daki İslam'ın devlet ve iktidar ile uyum sağladığı fikri yansımış olduğunu söylemek mümkündür. Kaybolan Lena'yı bulabilmek için bu imamın geleneksel İslam dinini temsil eden biri olarak Lena'nın babasına, Rusya Milli İstihbarat Teşkilatına başvurmayı önermesi ve her türlü yardım yapacağına söylemesi, geleneksel İslam'ın devlet ile iş birliği içinde olduğunu göstermektedir.

Geleneksel İslam temsillerinin de dizi içinde görünür olması, Rusya'da yaşayan Müslümanlara ve İslam inancına saygı duyulduğu izlenimi verebilmektedir. Ancak, geleneksel İslam temsillerin az sayıda yer alması ve dizi boyunca asıl vurgunun radikal olarak gösterilen İslam'ın üzerinde kalması bu izlenimin üstüne örtmektedir. "Kıyısında" dizisinin bütününe bakılırsa, hiçbir bölümde herhangi bir terör örgütünün isminin geçmemiştir. Teröristlerin defalarca Hilafet'in kurulması için çabaladıkları dile getirilmeleri; olayların Suriye'de geçmesi; Rusya'nın topraklarında faaliyetleri yasaklanan terör örgütleriyle iş birliği yapanların, insanları Hilafet'e göndermesi ile ilgilenen kişilerin RMİT (Rusya Milli İstihbarat Teşkilatı) tarafından takip edilmesi ve tutuklanmaları için planların kurulması, onlardan "radikal bir duruş sergileyenler", "aşırılık yanlısı" şeklinde bahsedilmesi; Rus hava güçleri tarafından Suriye'deki teröristlerin kara hedeflerine hava operasyonlarının düzenlenmesi gibi dizideki bütün bu göndermelerin IŞİD örgütüne işaret ettiği düşünülmüştür. Bu nedenle, radikal İslam olarak tanımlanan IŞİD kimliği ayrı bir kod olarak oluşturulmuştur. Bu bağlamda, radikal olarak gösterilen İslam'ı temsil eden Hilafet tasvirleri, IŞİD terör örgütü üyelerinin uyguladıkları politika, taktikler, sözleri, düşünceleri, planları, şiddet dışındaki davranışlar bu kod altında yer almıştır. Dizideki diyaloglar incelendiğinde, IŞİD kimliği koduna 6 satır, 15 paragrafta bu koda rastlanmıştır.

Dizi aracılığıyla, teröristlerin Müslüman olmaları nedeniyle İslam ve terörizmi aynı kefeye koyan bir yaklaşımın öne çıkarıldığı görülmüştür. Böylece, dizi üzerinden İslam'ın her türlü suça, zalimliğe, haksızlığa müsaade ettiği algısı oluşturulmaktadır. İslam dini, terörün kaynağı olarak sunulmuştur. İslamofobi ile ilgili çalışmalarda öne çıkan terörist, ayrılıkçı, radikal kelimeleri dizi genelinde çokça görülmese de, İslam dini ve Müslümanlara yönelik ötekileştirme biçimlerine, dizi içindeki diyaloglarda sıkça rastlanılmıştır. Müslüman olarak "öteki"lerin tekinsizliği nedeniyle

Müslümanlarla sade Rus halkının arasına mesafe koymaları gerektiği diyaloglarda sıklıkla vurgulanmıştır.

Öteki olarak "Müslüman" koduna, diyaloglarda 10 satır ve 5 paragrafta rastlanılmıştır. Dizide, Müslümanları ötekileştirme temsilleri, Lena'nın annesiyle olan diyaloglarında görülmüştür. Annesi, çocuk iken vaftiz edilen ancak kiliseye gitmeyen kızının bir Müslüman olmasını aklını yitirmek, çılgınlık olarak tanımlamıştır. Libya'da Müslüman aile yapısını ve yaşamını gören Lena'nın annesine göre, Müslüman ailelerin farklı yapıya sahip olması, birkaç eşlerin olması, kadınların çalışmaması, sadece yüzünü açık bırakarak giyinmesi, İslam dininde kadınların insan yerine koyulmadığı anlamına gelmektedir. Annesi kızı için aynı kaderi istememektedir. Lena'nın direnmesi neticesinde, Lena'nın annesi kızının başörtüsünü yere fırlatarak, Lena'ya bir tokat atmıştır. Lena'nın annesi bir Müslüman ailesini şu şekilde tanımlamıştır:

> *Bunlar başka dünya insanlarıdır. Bunların ailelerin yapısı farklıdır. Birkaç eşleri vardır. Kadını insan yerine koymuyorlar. Bu saçmalık değil, rahatsızlık veren bir gerçektir.*

Dizide, teröristlerin suç ve kötü eylemlerini İslam dinine ait ritüeller eşliğinde gerçekleştirildiği tespit edilmiştir. Bununla birlikte, Allah'ın isminin dizide kullanıldığı yerler, cinayet, canlı bomba, yalan, rüşvet gibi Allah'ın ismiyle bağdaşmayacak olumsuz durumlar içinde kullanılmıştır. Böylelikle İslam inancı, güzel ahlakı öğütlemesine rağmen kötülüklerin kaynağı olarak sunulmuştur. Radikal İslam olarak sunulan IŞİD kimliği, İslam-şiddet ilişkisi üzerinden İslam inancını temsil eden unsurlarla birlikte sunulmuştur.

İslam-Şiddet İlişkisi kodu altında deşifre edilen tüm diyaloglarda toplam 94 kere rastlanmıştır. İslam-Şiddet İlişkisi kodunun Müslüman olarak gösterilen IŞID örgütü üyeleri tarafından yapılan psikolojik, fiziksel ve cinsel şiddet olmak üzere üç unsur etrafında dönmektedir. Dizide, İslam ve Şiddet kodunun alt kodlarından olan psikolojik şiddet 50 kez görülmüştür. Psikolojik şiddet içinde dizide en çok teröristlerin kendi çıkarları için zor kullanma /suça yönelttiği görülmüş bu kod metin içinde 25 yerde geçmiştir. Bunlardan başka tehdit/korkutma kodunun 17 kez, nefret kodunun 8 kez dizi içinde kullanıldığı tespit edilmiştir. Dizide şiddetin başka bir biçimi olan fiziksel şiddetin de 34 yerde geçtiği görülmüştür. Fiziksel şiddetin esir tutma, cinayet ve darp olaylarıyla bir arada olduğu tespit edilmiştir. Fiziksel şiddetin en çok 17 kez esir tutma biçimde gerçekleştiği görülmüştür. Cinayet olayları 10 kez ve darp olayı ise dizide 7 kez geçmiştir. Cinsel şiddet koduna 10 yerde rastlanılmıştır. Dizinin incelenen bölümleri boyunca, Müslüman olarak gösterilen kadınların nefret, acımasızlık, zalimlik gibi niteliklerle temsil edildikleri görülmüştür. Müslüman kadınlar, eşlerinin uyguladığı kötü muameleye itaat etme, zulme boyun eğmeleri, çok eşliliğin kabullenilmesi gibi durumlar içinde sunularak, İslam dininde "kadının yeri küçümsenerek" gösterilmiştir. Müslüman erkekler ise, acımasızlık, zalimlik, umursamazlık, soğukkanlılık, şevhet düşkünü gibi niteliklere sahip olarak resmedilmiştir.

Dizide Müslüman olarak gösterilen teröristler tarafından gerçekleştirilen cinayetlerin tasvir edilmesi, sırasında Müslüman teröristler tarafından sergiledikleri acımasızlık, umursamazlık, zalimlik gibi özelliklerin Müslümanların ayrılmaz olan niteliklerinden oldukları bir anlayışı yansıtmaktadır. Yani içerikte fiziksel şiddetin cinayet biçiminin İslam'la birleştirme çabasının olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda, İslam'ın şiddet yanlı bir din olduğu fikri izleyicilerin zihnine yerleştirilmektedir.

İslamofobi ve zenofobinin mevcudiyetini temsil eden ötekilik temasına içerikte yer verildiği tespit edilmiştir. Öteki olarak Müslümanları terörist ailelerini ve göçmenleri temsil eden bireyler gösterilmiştir. Öncellikle İslam inancını belli etme çabalarına (İslam'ı kabul etmek, başörtüsünü takmak, camiye gitmek) olumsuz bir şekilde yaklaşılmış ve bu dini ritüller engellenmeyi gerektiren unsurlar olarak sunulmuştur.

"Kıyısında" dizisinde, 28 yerde "ötekileştirme" kodu tespit edilmiştir. Dizide ötekileştirmenin, "öteki Müslüman", "öteki terörist", "öteki yabancı" olmak üzere 3 biçimde gerçekleştiği görülmüştür. "Öteki Müslüman" kategorisinin diğer ötekileştirme kategorilerine göre en yoğun bir biçimde olduğu temsil edildiği bulgulanmıştır. Öteki Müslüman olarak koduna 10 satır ve 5 paragrafta rastlanılmıştır.

"Öteki terörist" ise dizi diyalogları boyunca 5 paragraf, 3 satırda geçtiği gözlemlenmiştir. "Öteki terörist" kodunun Amina'nın ailesi üzerinden dile getirilmiştir. Eşi öldürülmüş, kayın biraderi sakat kalmış, Amina'nın yaşadığı yerde insanların ona ve oğlu İlyas'a karşı sözleri ve davranışları oldukça acımasızdır. Çocuklar İlyas'a terörist çocuğu diye zorbalık yapmakta, evden çıkmasını engellemekte, çıktığı zaman yakalayıp dövmektedirler. Amina ise, komşularından olumsuz sözler işitmekte, aşağılamalara maruz kalmaktadır.

Komşu çocuklar İlyas'ı istemedikleri şöyle ifade etmişler:

Burada çakalların değil, insanların yaşadığı yerdir.

Bu tavır İlyas'ın şu sorusuna sebep olmuştur:

Bizi de babamı öldürdükleri gibi öldürecekler mi anne?

Durumun farkında olan kayın biraderi Amina'nın durumunu şöyle betimlemiştir:

Seninle selamlaşmıyorlar, mağazada alışveriş yapmana izin vermiyorlar, dolmuşa bindirmiyorlar, sabretmeye devam edersen yarın taşlamaya gelirler.

Görüldüğü gibi, aslında suçu olmayan kişiler bile, kendileri Müslüman oldukları için ve yakınları terörist olduğundan için dışlanma, ötekileştirilme davranışlarına maruz bırakılıp kötü muameleler görmektedir. Bu kişiler toplum tarafından dışlanması gereken bireyler olarak tasvir edilmiştir.

İçerikte "militan" sözcüğünün 3 kez, "terörist" kelimesinin 10 defa, "haydut" sözcüğünün 1 kez kullanıldığı tespit edilmiştir. Sivil Müslüman halk için sadece 1 kez "militan" kelimesi Amina'nın komşusu tarafından kullanılmıştır. Ötekilik kategorisi altında öne çıkan bir diğer ötekileştirme biçimi ise "öteki yabancı"dır. Dizinin içeriği incelendiğinde; 3 paragraf, 1 satırda, İslam kimliğine sahip kişiler "öteki yabancı" olarak gösterilmiştir. Teröristlerin aile fertlerinden suçu olmayanlar bile terörist yakınları olduklarından dolayı dışlanmış, ötekileştirilmiş, kötü ve potansiyel terörist muamelesi görmüşlerdir. Rusya'da göçmenlere karşı insanların olumsuz tutumu, yabancılara hitaben aşağılayıcı "çurka" kelimesinin 3 kez kullanılması dizide kullanılmasında ortaya çıkmıştır. Dizide, ötekileştirme biçimleri olan, bir grubun aşağılığı /yetersizliği hakkında ifadeler, bir grubun suçluluğuna ilişkin iddialar, "biz" ve "onlar" ikiliği, dizide Müslümanları temsil eder şekilde gösterilen radikal terör örgütleriyle, Müslüman olan Rus kadın kahramanlar üzerinden kurulmuştur.

Sonuç

"Kıyısında" dizisinin, İslamofobik unsurlar barındırdığı, terör örgütü olan IŞID üzerinden İslam dininin ve Müslümanların temsil edildiği sonucuna varılmıştır. Dizi aracılığıyla, IŞİD örgütü üyelerinin faaliyetleri, suçları, hayat tarzları, davranışları, İslam dinine ve Müslümanlara mal edilmiştir. İslamofobik söylemler, IŞİD örgütü üzerinden, kişisel ve ahlaki olmayan davranışların İslam'a mal edilmesi yolu ile ortaya çıktığı görülmüştür. İslamiyet vurgusunun teröristlerin dindarlığın üzerinde yapılması ve terörizmin açıkça İslam dininden güç aldığının gösterilmesi, İslamofobik fikir ve duyguların dizi aracılığıyla meşrulaştırmasını ve teşvik edilmesini sağlamıştır. Herhangi diğer bir ideolojik süreç gibi, İslamofobi'nin yeniden üretimi de sadece iyi finanse edilmiş propaganda örgütleri tarafından bilinçli ve stratejik olarak uygulanan bir faaliyet değildir. İslamofobi, sadece radikalleşme ve aşırılık sözcüklerin anlamlarının altında yatan bireysel terör eylemlerinden duyulan korku da değildir. Aynı zamanda bir aktörün hegemonyasına karşı olan ve

siyasetle ilgilenen bir Müslüman nüfusun ve ırkçılığa maruz bırakılmış popülasyonlarının, egemen olan toplum içinde güçlü bir kamusal alan olarak ortaya çıkmasından endişe duyulmasıdır. İslam'ın yorumlanmasına bağlı olarak ortaya atılan terör eylemleri, Müslümanlar tarafından gerçekleştirilmeyen siyasi şiddet eylemlerini bile içine alabilmektedir. Batılı toplumların Teröre Karşı Savaş'taki ulusal güvenlik gözetleme uygulamalarını düzenleyen "radikalleşme" kavramı, Müslüman nüfusa yaklaşım tarzını belirleyen ana kavramlardan biri olmuştur.

Önceki çalışmalara paralel olarak, bu çalışmada da medya söyleminin "öteki Müslüman" imajının ortaya çıktığını ve oluşturulmasında İslam'ın "kötü" radikal ve "iyi" geleneksel İslam ikiliği içinde işlendiği ortaya çıkarılmıştır. Dizi aracılığıyla, terör örgütü IŞID'in kurallarının, İslam dininin gerekleriyle, teröristlerin ise Müslümanlar ile bir arada tutulması; İslam dinine ve Müslümanlara karşı önyargıları, korkuyu ve olumsuz duyguları tetiklemektedir. Rus halkı tarafından en çok takip edilen dizilerden biri olan "Kıyısında" dizinin, Rusya'da yükselen İslamofobi'nin bir yansıması olduğu görülmüştür.

Rusya'da yükselen İslamofobi'yi önleyebilmek için, İslamofobi'nin birlikte yürüdüğü yabancı düşmanlığı, farklılığı karşı tahammülsüzlük gibi olguların aşılabilmesi için iktidarın konuyu önceliğine alan politikalar üretmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, Radikal İslam'ı İslam Dini olarak tanıtan programları göstererek var olan korkuyu pompalamak yerine, İslam dinini tanıtan, anlatan dizi, program ve film gibi içeriklerin televizyonda yer almasına önem verilebilmektedir. Rusya'daki Müslüman sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliğine gidilerek farklı inanç mensubu kişiler sempozyum, film gösterimi, konferans gibi etkinlikler gerçekleştirilerek farklı kültürlerin ve dinlerin kaynaşması gerçekleştirilebilir. Yine, Rusya'daki Müslüman örgütlerinin ve devletin çabasıyla, İslamafobi'ye karşı bir kamusal alan yaratılabilecektir. Ayrıca, farklı ülkelerde medyadaki İslamofobi'yi izleyen örgütler bulunmaktadır. Medyada üretilen İslamafobik temsillerle ilgili araştırmalar teşvik edilebilir, araştırma sonuçları kamuoyuyla paylaşılabilmektedir.

Kaynakça

Akhiyadov, M. (2020). Kuzey Kafkasya Raporu: Kafkasya'da Din, siyaset ve etnisite. *İnsamer, Araştırma*, *111*, 1-46.

Allen, C. (2016). Still a challenge for us all? The Runnymede Trust, Islamophobia and policy. İçinde *Religion, Equalities, and Inequalities* (ss. 141-152). Routledge.

Almazova, L.I & Ahunov A.M. (2021). V poiskakh traditsionnogo islama» v Tatarstane: Mezhdu natsional'nym proyektom i universalistskimi teoriyami// Islam, imeyushchiy mirnuyu i dobruyu sushchnost. İçinde *Diskurs o traditsionnom islame v srede tyurok-musul'man yevropeyskoy chasti Rossii i Kryma / Kollektivnaya monografiya* (ss. 15-68). Moskva.

Anderson, I. C. and Said, E. (1977). *Orientalism*. New York: Penguin.

Artamonova, Y. A. (2012). İslamskiy faktör v obschestvenno-politicheskoy zhizni sovremennoy Rossii. *Vestnik ÇelGU*, *33*(287), 60-63. Geliş tarihi gönderen https://cyberleninka.ru/article/n/islamskiy-faktor-v-obschestvenno- politicheskoy-zhizni-sovremennoy-rossii/viewer

Bakali, N. (2016). *Islamophobia: Understanding anti-Muslim racism through the lived experiences of Muslim youth* (C. 5). Springer.

Baltacı, A. (2018). Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri ve örnek hacmi sorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *7*(1), 231-274.

Baş, T. ve Akturan, U. (2017). Sosyal bilimlerde bilgisayar destekli nitel araştırma yöntemleri. *Ankara: Seçkin Yayıncılık*, *3*.

Bekkin, R. İ. (2021). İslam, imeyushchiy mirnuyu i dobruyu sushchnost'. İçinde *Diskurs o traditsionnom islame v srede tyurok-musul'man yevropeyskoy chasti Rossii i Kryma / Kollektivnaya monografiya* (ss. 15-68). Moskva: Novoye literaturnoye obozreniye.

Braun, V. and Clarke, V. (2019). Psikolojide tematik analizin kullanımı. *Journal of Qualitative Research in Education*, *7*(2).

Dobayev, I. ve Şükina, Ye. (2019). Islamofobiya v Rossii: İstoki i sovremennoye sostoyaniye// byulleten. *Rossiya i musul'manskiy mir*, 24-41. https://doi.org/10.31249

Erdoğan, İ. (2003). *Pozitivist metodoloji: Bilimsel araştırma tasarımı, İstatiksel yöntemler,* Analiz ve yorum. Erk.

Fukuyama, F. (2005). *Tarihin sonu mu?* İstanbul: Vadi.

Gibadullin, R. (2017). İzucheniye i preodoleniye antiislamskikh stereotipov v sovremennykh smi kak problema profilaktiki ekstremizma. İçinde *Rossiyskiy islam v transformatsionnykh protsessakh sovremennosti: Novyye vyzovy i tendentsii razvitiya* (ss. 120-129). Ufa: Dialog.

Gökçe, O. (2006). *İçerik analizi: Kuramsal ve pratik bilgiler*. Siyasal kitabevi.

Günay, N. (2010). Luther'in İslam algısı. *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, *24*(1), 75-110.

Habibullina, Z. (2021). Traditsionnyy islam v diskurse religioznykh ob"yedineniy, natsional'nykh organizatsiy i gosudarstvennykh struktur Respubliki Bashkortostann// «Islam, imeyushchiy mirnuyu i dobruyu sushchnost'. İçinde *Diskurs o traditsionnom islame v srede tyurok-musul'man yevropeyskoy chasti Rossii i Kryma / Kollektivnaya monografiya* (ss. 206-240). Novoe literaturnoe obozrenie.

Huntington, S. P. (2017). *Medeniyetler çatışması*. İstanbul: Vadi.

Iqbal, Z. (2019). *Islamophobia: History, context and deconstruction*. SAGE Publishing India.

Ivanov, A. S. and Vertinskiy A.V. (2019). Rol' SMI v formirovanii islamofobii. *Vestnik nauchnoy assotsiatsii studentov i aspirantov istoricheskogo fakul'teta Permskogo gosudarstvennogo gumanitarno-pedagogicheskogo universiteta*, *1*(15), 256-263.

Kalın, İ. (2016). *Ben, öteki ve ötesi, İslam–Batı ilişkileri tarihine giriş* (3.). İstanbul: İnsan Yayınları.

Kalın, İ. (2019). *İslam ve batı* (13. bs). Ankara: İsam Yayınları.

Kirman, A. (2010). İslamofobinin kökenleri: Batılı mı Doğulu mu? *Journal of Islamic Research*, *21*(1), 21-39.

Lewis, B. (1990). The roots of Muslim rage. *The Atlantic Monthly*, *266*(3), 47-60.

Malahov, V. and Letnyakov D. (2018). Islam v vospriyatii rossiyskim obshchestvom: Sravnitel'no-politicheskiy aspekt. *Gosudarstvo, religiya, tserkov' v Rossii i za rubezhom.*, *2*(36), 248-271. Geliş tarihi gönderen https://cyberleninka.ru/article/n/islam-v-vospriyatii-rossiyskogo-obschestva-sravnitelno-politicheskiy-aspekt

Malahov, Yu. I. (2017). Islamofobiya i drugıye faktory radıkalızatsii obraza musul'manina v rossiyskom obshchestve. *Obrazovaniye i dukhovnaya bezopasnost.*, (2), 42-46.

Malaşenko, A. (2007). Islam dlya Rossii. Mosk. Tsentr Karnegi. İçinde *Rossiyskaya politicheskaya entsiklopediya (ROSSPEN)*.

Mikhaylova, E., Getskina, I., and Shpareva, G. (2020). *Lingvoconcept" Fear" In Modern English and Russian Mass Media Discourse*. 411-414. Atlantis Press. https://doi.org/10.2991

Olgun, C. K. (2008). Nitel araştırmalarda içerik analizi tekniği. *Sosyoloji Notları*, (5), 22-26.

Ragozina, S. (2018). Zashchishchaya «traditsionnyy» islam ot «radikal'nogo»: Diskurs islamofobii v rossiyskikh. *Gosudarstvo, religiya, tserkov' v Rossii i za rubezhom*, *2*(36), 272-299.

Runnymede Trust, I. (1997). A Challenge for Us all: Report of The Runnymede Trust Commission on British Muslims and Islamophobia. *London: Runnymede Trust*.

Said, E. (1989). Oryantalizm: Sömürgeciliğin keşif kolu (S. Ayaz, Çev.). *İstanbul: Pınar Yayınları*.

Said, E. W. (2017). *Medyada İslam gazeteciler ve uzmanlar dünyaya bakışımızı nasıl belirliyor?* İstanbul: Metis Yayıncılık.

Samoilenko, S., Logunova, O., Davydov, S., and Shiraev, E. (2019). *The Mediated image of Islam and ISIS in US and Russian newspapers as a reflection of anti-terrorist policies*. Geliş tarihi gönderen https://www.academia.edu/36069205/The_Mediated_Image_of_Islam_and_ISIS_in_U_S_and_Russian_Newspapers_as_a_Reflection_of_Anti_Terrorist_Policies

Sidorov, D.V. (2014). Islamofobiya sovremennoy Rossii//Nauchno-analiticheskiy zhurnal Obozrevatel. *Observer*, *5*(292), 34-41.

Sotniçenko, A. A. (2008). Islamofobiya v sovremennoy Rossii. Istoriya vozniknoveniya i sovremennoye sostoyaniye. *Vestnik Sankt-Peterburgskogo universiteta*, *6*(1), 33-44.

Sotniçenko, A. A. (2012). *Islamofobiya v Rossii: Vozniknoveniye i Osnovnyye Tendentsii Razvitiya*. Geliş tarihi gönderen http://isamveri.org/pdfdrg/D226859/2012/2012_SOTNICENKOA.pdf

Suslova, M.N. (2012). *Liyaniye politicheskikh usloviy na dinamiku ksenofobii v Rossii i SSHA* (Dissertatsiya na soiskaniye uchenoy stepeni kandidata politicheskikh nauk / Nats. issled. un-t "Vyssh. shk. ekonomiki"). Dissertatsiya na soiskaniye uchenoy stepeni kandidata politicheskikh nauk / Nats. issled. un-t "Vyssh. shk. ekonomiki", Moskva. Geliş tarihi gönderen https://elibrary.ru/item.asp? Id = 19389329

Şagaviyev, D. (2021). Ponyatiye lyudi Sunny i soglasiya obshchiny» («akhl as-sunna va-l-dzhama'a») i Groznenskaya fetva // «Islam, imeyushchiy mirnuyu i dobruyu sushchnost'. İçinde *Diskurs o traditsionnom islame v srede tyurok-musul'man yevropeyskoy chasti Rossii i Kryma / Kollektivnaya monografiya* (ss. 69-111). Moskva: Novoye literaturnoye obozreniye.

Taylan, A. (2015). Nitel ve nicel araştırmalarda evren ve örneklem seçimi ve sorunlar. *İletişim Araştırmalarında Yöntemler Uygulama ve Örneklerle içinde*, 47-83.

Taylan, H. H. (2011). Sosyal Bilimlerde kullanılan içerik analizi ve söylem analizinin karşılaştırılması. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *1*(2), 63-76.

Uzunçayır, C. (2014). Göçmen karşıtlığından İslamofobiye Avrupa aşırı sağı. *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, *2*(2), 131-147.

Valiahmetova, G. N. and Klimova T. S. (2015). Supergeroi-musul'mane: Komiksy protiv islamofobii i radikal'nogo islamizma. *Ural'skoye vostokovedeniye : mezhdunarodnyy al'manakh*, *6*(190-201).

Son Notlar

[1] Bu çalışma, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından Temmuz 2022'de kabul edilen 'Rus medyası ve İslamofobi: 'Kıyısında' ('Na krayu') dizisinin İslamofobik temsillerinin incelenmesi' başlıklı tezden türetilmiştir.

MEDİAD
Medya ve Din Araştırmaları Dergisi | Journal of Media and Religion Studies

Russian Islamophobia: Investigation of Islamophobic Representations in TV Series 'Na Krayu'

Çilem Tuğba KOÇ
Yuliya YAŞAR

Extended Abstract

'Islamophobia', defined as dread of Islam, may also appear in the form of intolerance / opposition / hostility towards Islam and Muslims. Literature review shows that academic studies related to Islamophobia have primarily focused on the phenomenon of Islamophobia in Europe and America. However, it has been seen that knowledge about the prejudice against Muslims in other countries including non-Muslim ones remains limited. This study differs from others in Turkey in that it is the first to examine the phenomenon of Islamophobia in Russia. Due to the crisis, including the Iraq war (1991), the Chechen war (1994-1996), Tajikistan's civil wars, and the 9/11 attacks, the number of films and television shows targeting Muslims and portraying them as enemies has recently increased. This paper addresses serials containing negative representations of Muslims in Russian media. The eight-episode "Na Krayu (On the edge)" series was preferred for the analysis owing to Islamophobic features that it possesses. Its recent shooting time, broadcast on the popular Russian federal television channel, high view rate on YouTube and a large number of comments with Islamophobic content played the vital role for the selection as well.

The article's primary aim is to reveal how the Russian media uses faith-based prejudices and Islamofobic stereotypes regarding Islam and Muslims that seem to be unique in Russia by means of serials. Islam in Russia is addressed in two ways. The first is Wahhabism or 'bad Islam' (foreign Islam), which means fundamentalism, radicalism and represents extremism. The second is 'good Islam', which is defined as 'traditional Islam' in a positive context. It should be emphasized that Islam is presented in so-called forms of Islam via terms 'Moderate' and 'Radical', despite the fact that these phenomena are not at all forms of Islam, and that because of the 'Radical' tag Islam is considered to be associated with aggressive politicized Islamic movements.

In the analysed "Na Krayu (On the edge)" series traditional-radical Islam dichotomy, as it is perceived in Russia, has been encountered. In its episodes 'Traditional Islam' representations are present (audible and visible), which results in the impression that Muslims and the Islamic faith are respected in Russia. However, a small amount of 'Traditional Islam' representations and the series' overall emphasis on Islam, portrayed as radical, suppress this impression. Islamic radicalism is depicted by mean of ISIS identity, whose elements representing the Islamic faith highlight relationship between Islam and violence. Analysis of lifestyle and conduct of the depicted terrorists, whose religion is shown as Islam, shreds light on the fact that they are criminals and violent militants operating and behaving according to the norms approved by ISIS, not according to the principles of Islam. However, individuals perceiving Islam through this series learn about and treat this religion and Muslims via these misrepresentations. Display of the murders committed by terrorists portrayed as Muslims in the series reflects an understanding that the ruthlessness, indifference and cruelty are among inseparable qualities of Muslims. The fact that terrorists are Muslims is stressed in the series, disclosing an approach that puts Islam and

terrorism on the same scale. Thus, this series creates the impression that Islam tolerates all kinds of crime, cruelty and injustice. Moreover, Islam is portrayed as the source of terrorism.

As far as Muslim females are concerned, throughout the series' episodes women portrayed as Muslims are represented with negative character traits such as hostility, brutality and inhumanity, which is likely to mislead people's attitude towards them. Besides, through putting Muslim women in situations such as submitting to harassment and tolerating polygamy, the "women's place" in Islam is shown to be underestimated. All in all, there has been seen an attempt to tie physical violence to Islam. In this context, the idea that Islam is a violent religion has been transmitted into the minds of the audience.

Even though the labels like terrorist, separatist and radical widely encountered in research on Islamophobia do not appear regularly throughout this series, forms of marginalization of Islam and Muslims are frequently encountered in its dialogues. The attitude to Muslims as 'the others' has been stated repeatedly as well as a call for or message of keeping Muslims at a distance. It has been observed in the serial that Islam is practiced primarily through religious rituals such as calling upon Allah and recitation of the name of Allah, introduction of the Martyrdom, recitation of the adhan and the Qur'an. However, it has been revealed that the terrorists' crimes and evil acts were committed within the frame of Islamic religious rituals. Events like a murder, a suicide bombing, lie and bribery that are incompatible with Allah's name, nevertheless, take place in the series when Allah's name is mentioned. Thus, although advising high morality, Islam in the series is depicted as the cause of evil. Those efforts to display Islamic rituals in the series in that way have been viewed unfavourably and those religious rites have been considered as components to be avoided in this content.

The theme of otherness, which depicts the existence of Islamophobia and xenophobia, has been determined to be present in the content. As the others, individuals representing Muslims, terrorist families and immigrants are shown. Negative attitude of people towards immigrants in Russia and usage of the derogatory word "çurka" addressing foreigners emerged in this TV series. In addition to that, expressions about a group's inferiority / inadequacy, allegations about a group's guilt and the duality of 'us' and 'them' being forms of marginalization, were employed to emphasize otherness.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı/ Contribution of Authors

Yazarların çalışmadaki katkı oranları eşittir.

The authors' contribution rates in the study are equal.

****

Çıkar Çatışması Beyanı / Conflict of Interest

Çalışma kapsamında herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.

There is no conflict of interest with any institution or person within the scope of the study.

****

İntihal Politikası Beyanı / Plagiarism Policy

Bu makale iThenticate yazılımıyla taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir.

This article has been scanned by iThenticate. No plagiarism was detected.

****

Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı / Scientific Research and Publication Ethics Statement

Bu çalışmada "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi" kapsamında uyulması belirtilen kurallara uyulmuştur.

In this study, the rules stated in the "Higher Education Institutions Scientific Research and Publication Ethics Directive" were followed.